

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

A watercolor painting of a coastal landscape. The foreground shows a body of water with a small boat. The middle ground features rolling green hills and a larger boat. The background is a hazy sky with soft colors. The style is soft and painterly.

ÅRSSKRIFT 2011

HISTORISK FORENING
FOR
GRAASTEN BY OG EGN

nr. 37

HISTORISK FORENING
FOR
GRAASTEN BY OG EGN

ÅRSSKRIFT 2011

Redaktion:
Else Egholm
Lisbet Tiedemann

Billederedaktion:
Preben V. Knudsen
Erik J. Hansen

Foto:
Hvor intet andet er angivet, er fotografierne
fra lokalhistorisk arkiv.

Omslag: Knudsmade - akvarel af A. G. Nissen, Rinkenæs.
Udlånt af Hans Chr. Lassen.

*Del af loftsdekoration i den tidligere
postmesterbolig i Gråsten.
Udført af Gerhard Thomsen.*

HISTORISK FORENING
FOR
GRAASTEN BY OG EGN

ÅRSSKRIFT 2011

Indhold

Mindeord over Elsebeth Thygesen Kristensen	5
<i>Af Else Egholm</i>	
Slotsgade 24 i Gråsten.....	7
<i>Af Else Egholm</i>	
I og omkring Bækken ved Flensborg fjord i 30erne, 40erne og 50erne.....	18
<i>Af Theodor Gram</i>	
En fortælling om 7 års skolegang i Bækken	37
<i>Af Plys Rousing</i>	
Arkivet har følgende tilføjelser til Plys Rousings artikel.....	52
<i>Af Else Egholm</i>	
Årets gang.....	54
<i>Af Else Egholm</i>	
Foreningens beretning	62
<i>Af Bodil Gregersen</i>	
Bestyrelsen.....	65
Beretning fra arkivet.....	66
<i>Af Else Egholm</i>	

Mindeord over Elsebeth Thygesen Kristensen

Den 10. marts hen under aften sov Elsebeth Thygesen Kristensen stille ind efter kortere tids sygdom. Et langt og aktivt liv var slut.

Fru Thygesen, som hun hed i daglig tale, vil blive savnet af mange. Hendes virkefelt var stort, også selvom hun i de senere år var begyndt at drosle lidt ned.

Elsebeth Thygesen Kristensen kom til Gråsten i 1955, da hendes mand, læge Jørgen Thygesen Kristensen, overtog læge Glendals praksis og hus. Gennem alle årene har hun været aktiv i mange foreninger og organisationer. I 1960 blev hun næstformand i Dansk Røde Kors' afdeling. Sidst i 1980erne var hun med til at starte Folkekirkens Nødhjælps genbrugsbutik.

Fra 1983 blev hun valgt til formand og leder af Gråsten Damekor. Koret var startet i efteråret 1975 som blandet kor under ledelse af Sten Felter og med fru Thygesen ved klaveret. I sangkorets protokol skriver de ved sæsonafslutningen 2011, som nu, ved korlederens død, også blev afslutningen på koret, at fru Thygesen gennem mere end 25 år evnede at skabe sangglæden, hun fandt årstidens sange og via dygtigt klaverspil førte hun koret frem til gode resultater. De værdsatte fru Thygesens ledelse og vil med tak mindes hende.

Netop siddende ved klaveret vil mange huske fru Thygesen. Hun akkompagnerede til sangene ved Ældreklubbens møder, ligesom kommunens to plejecentre nød godt af hendes spil ved de faste sangeftermiddage. Også Historisk Forening har haft glæde af hendes spil ved deres møder.

Da Historisk Forening for Graasten By og Egn den 12. februar 1975 afholdt sin stiftende generalforsamling blev fru Thygesen valgt ind i bestyrelsen. Ved det konstituerende møde den 3. marts, kom hun

Fru Thygesens damekor ved en øvelseseftermiddag i oktober 2000.

i Arkivudvalget. I 1979 valgtes hun til næstformand i foreningen, denne post bestred hun indtil 1997.

Elsebeth Thygesen var en flittig skribent til foreningens årsskrift, hun var indtil sin død med i redaktionen og havde sit faste indlæg ”Årets gang”.

Kom der henvendelser til arkivet udefra, var hun altid behjælpelig med at løse opgaverne, det være sig tyding af gotisk skrift, oplysninger fra kirkebøger og andet relevant. Billedarkivet var gennem årene hendes domæne.

Elsebeth Thygesen var et meget beskedent menneske, som ikke ønskede nogen form for festivitas omkring sin person. Nej hun gik meget stille med dørene. Hun vil blive savnet af medarbejderne for sit altid venlige og hjælpsomme væsen og sin store lokale og historiske viden.

Vore tanker går til familien.

Æret være Elsebeth Thygesen Kristensens minde.

På Historisk Forening og Arkivs vegne

Else Egholm

Arkivleder

Slotsgade 24 i Gråsten

Huset som det ser ud i dag. Fotograf Erik J. Hansen

Da Bente og Kaj Jacobsen i december 2009 gik i gang med at restaurere ejendommen Slotsgade 24 i Gråsten, kom der nogle spændende genstande frem i dagens lys.

Bente Jacobsen kontaktede Gråsten Lokalhistoriske Arkiv for at høre, om arkivet var interesseret i at modtage det fundne. Det drejede sig om familiefotos, gamle breve, kultegninger, skitsebøger og tegninger, fotografier af russiske krigsfanger fra 1.verdenskrig og meget andet. Arkivet var selvfølgelig meget interesseret i at modtage de nævnte ting.

Ejendommen Slotsgade 24 havde, indtil Bente Jacobsen i 1993 købte den, tilhørt familien Thomsen, de sidste ejere var tidligere fotograf Heinrich Mathias Thomsen og hustru Nina Thomsen. De fundne genstande stammede fra H. M. Thomsens far, Gerhard Thomsen.

Arkivet syntes de mange ting var så spændende, at vi besluttede at lave en lille udstilling på biblioteket.

Det der først vakte arkivets interesse, var to kultegninger af Christiane Catherina Cecilie Wehrmann og Anna Louise Maria Asmussen. Portrætterne var tegnet af Gerhard Thomsen i 1896, men havde de tilknytning til familien Thomsen?

Anna Louise Maria

Christiane Catherina Cecilie

Ved at granske i kirkebøgerne fandt vi ud af, at de to kvinder var halvsøstre, deres moder havde været gift 2 gange, derfor de forskellige efternavne.

Christiane Catherina Cecilie Wehrmanns forældre var glarmester Jacob Gottfried Wehrmann og Christiane Sophia f. Christensen. De havde 4 børn, hvoraf Christiane var den yngste. Faderen døde som 53-årig den 26. marts 1833. Den 15. marts 1834 giftede moderen sig med glarmester Asmus Peter Asmussen. De fik også 4 børn. Deres ældste datter, Maria Dorothea, blev gift med Hans Heinrich Thomsen. Her var forbindelsen til familien Thomsen.

Huset i Slotsgade 24 er bygget i 1875 af glarmester Hans Heinrich Thomsen. Han var født i Havetoft i Angel den 12. december 1843. Han mistede tidligt sine forældre og blev sammen med en søster, Kathrine, opdraget hos sine bedsteforældre.

Efter sin konfirmation kom Hans Heinrich Thomsen i snedkerlære. Men han var svagelig og måtte efter 2 år opgive dette håndværk og kom i stedet i lære hos en glarmester i Flensborg. Som udlært svend arbejdede han en længere tid i Flensborg.

På den tid blev jernbanen Flensborg – Vamdrup anlagt. Hans mester påtog sig at forsyne alle stationsbygninger og ledvogterhuse på strækningen med vinduer. Det blev H. H. Thomsen, der udførte dette store arbejde. Han var ivrig og flittig og arbejdede hurtigt og godt.

Senere kom han som svend til glarmester Asmussen i Gråsten. Efter nogen tid overtog han forretningen. I 1869 giftede han sig, som tidligere nævnt, med glarmesterens datter Maria Dorothea, født den 10. juni 1834. I nogle år boede Hans Heinrich Thomsen og hustruen hos svigerforældrene i Borggade 14, og her blev deres eneste barn, sønnen Friedrich Gerhard Thomsen født. Han omtales i det efterfølgende kun som Gerhard Thomsen.

Svigerfaderen, Asmus Peter Asmussen døde d. 1. oktober 1872.

Slotsgade 24 tidl. 17. fra ca. 1905. Venligst udlånt af Gert Thomsen.

Forretningen gik godt, og som nævnt ovenfor byggede Hans Heinrich Thomsen i 1875 huset i Slotsgade, dengang nr. 17 nu nr. 24.

Maria Dorothea Thomsens halvsøster, Christiane Catherina Cecilie Wehrmann, født d. 27. december 1830 i Gråsten, blev som 10-årig lammet, og efter den tid voksede hendes ben og underkrop ikke, men overkroppen blev fuldt udviklet. Hun flyttede med til huset i Slotsgade, hvor hun blev plejet og passet, til hun døde d. 13. august 1911.

Ifølge Gerhard Thomsens barnebarn blev huset bygget og indrettet, så halvsøsteren kunne bo hos familien.

Også den anden søster, Anna Louise Maria Asmussen, nød kærlig pleje, da hun blev syg.

Gerhard Thomsen gik i den tyske privatskole i Gråsten. Det var meningen han skulle studere, men han fik i 10-årsalderen skarlagensfeber. Efter sygdommen begyndte han at blive tunghør, så planen måtte opgives. Efter sin konfirmation kom han i stedet i malerlære i Flensborg.

Senere blev han uddannet til kunst- og dekorationsmaler. I vintersemestrene 1891-1894 besøgte han Holbeinskolen i Dresden. Om sommeren arbejdede han som dekorationsmaler. Skolen er opkaldt efter maleren Hans Holbein d. yngre. Han regnes for den største por-

"Holbeinerne" ca. 1894.

trætmaler nord for Alperne. De studerende blev kaldt "Holbeinerne". På billedet på forrige side står Gerhard Thomsen som nr. 2 fra venstre i anden række fra oven. Billedet har vi lånt af Gert Thomsen.

I 1902 vendte han tilbage til Gråsten. På skolen og senere i hjemmet har han malet mange smukke landskabsbilleder. Han solgte nogle af dem, men de fleste smykkede han sit hjem med. Som dreng og ung mand har han også fremstillet en del løvsavs- og træskærerarbejder, der vidner om hans flid og dygtighed.

Kopi af maleri tilhørende Richard Thomsen

Hans hørelse blev efterhånden så ringe, at han ikke kunne ernære sig godt som malermester, og da hans oliemalerier ikke bragte ham en tilfredsstillende indtægt, besluttede han sig for at blive fotograf.

Efter at han havde lært nogle måneder hos en fotograf i Aabenraa, byggede hans far i 1905 et atelier til ham bag huset i Slotsgade 24, hvor han frem til sin død primært arbejdede som fotograf. Han var flittig og dygtig, og hans fotografier var skattede, så han havde god søgning.

Gerhard Thomsen giftede sig den 22. april 1907 med Mathilde Karoline Dahl født 25. september 1882 i Sønderby på Rømø. Mathilde var datter af Mathias Cornelius Dahl 1855 – 1933 og Maria Elisabeth Levsen 1847 – 1919. Mathias C. Dahl, der var lærer, har på tysk skrevet en kronik over familien Dahl på øen Rømø, dens forfædre og efterkommere. Herfra stammer flere af de oplysninger, der er brugt i denne artikel.

Tre generationer Thomsen ca. 1918

Gerhard og Mathilde fik to sønner, Heinrich Mathias Thomsen, født 12. januar 1909 og Hugo Alfred Thomsen, født 29. april 1912.

Gerhard Thomsen døde af et hjerteslag den 16. august 1925, kun 54 år gammel. Ingen havde anet, at han havde et svagt hjerte. Dagen før sin død badede han ved badeanstalten uden for byen, han var en habil svømmer og sprang, som han plejede, på hovedet i vandet. Samme dags aften spadserede han til Adsbøl og tilbage.

Hans hustru havde hjulpet til i atelieret, og hun fortsatte med at fotografere frem til 1931, men lavede dog udelukkende pasbilleder. Efter hende overtog sønnen Heinrich bygningen, som han benyttede som fotoatelier indtil 1968.

Gerhard Thomsen har lavet flere dekorationsmalerier i Gråsten, f.eks. lofterne i postmesterens tidligere embedsbolig på Ahlefeldvej 1. De er i dag skjult bag det nedsænkede loft, men arkivet har nogle fotografier taget af Mogens Jacobsen, inden lofterne blev sænket. Gert Thomsen, søn af Heinrich M. Thomsen, mener, at hans farfar også har lavet dekorationer på Gråsten slot, men at de er blevet fjernet i forbindelse med ombygningen først i 1930'erne. Et andet barnebarn, Richard Thomsen, søn af Hugo A. Thomsen, har fotograferet loftet i forstuen i Slotsgade 24, som det så ud i hans barndom.

Loftet i forstuen

Arkivet har af Else Clausen, datter af Heinrich M. Thomsen, modtaget nogle skitser med påtegningen Trausnitz 1893. Om de skulle bruges til udsmykning på Burg Trausnitz a. d. Isar, eller om Gerhard

Thomsen har tegnet dem efter til senere brug andetsteds vides ikke. I en bog om Trausnitz af J. F. Knöpfler er der et loftsmaleri med engle, der minder om englene, der udsmykkede loftet i forstuen i Slotsgade.

Billedet fra Knöpflers bog

Ved udbruddet af 1. verdenskrig i august 1914 var Sønderjylland en del af kongeriget Preussen og dermed også en del af Det tyske Kejserrige. Mobiliseringsordren indløb den 1. august ved 18-tiden. Alle krigsduelige mænd i alderen op til 45 år skulle stille under fanerne den 2. august, derfor blev mandlig arbejdskraft en stor mangelvare, og tilbuddet om at få tilfangetagne soldater som arbejdskraft blev derfor velvilligt modtaget hos de fleste. Især for kvinderne på landet var deres arbejdskraft en tiltrængt aflastning for det hårdeste arbejde.

Der var mange forordninger om krigsfangekost, udbetaling af løn, arbejdstid og indkvartering. I de første forordninger var der forbud mod at krigsfangerne måtte lade sig fotografere. Dette forbud blev imidlertid overtrådt overalt, og især russerne brugte en del af deres ugeløn hos fotografen og erhvervede mange fotos af sig selv, som de bl.a. brugte som gaver til deres værtsfolk. Også i afleveringen fra Slotsgade 24 var der postkort med billeder af krigsfanger, så Gerhard Thomsen har også været opsøgt af dem.

*Postkort med russiske krigsfanger fra 1. verdenskrig.
Fotograf Gerhard Thomsen*

Som tidligere nævnt overtog sønnen Heinrich Mathias Thomsen foto-atelieret efter sin mor i 1931 og drev det frem til 1968. Mange familier er blevet forevigt af ham. Heinrich Thomsen var også altid parat til at tage billeder, når de kongelige var på Gråsten Slot. For enden af huset havde han en glasmontre, hvor han udstillede sine billeder.

I mange år var han ivrig radioamatør, hans kaldenummer var OZ5BW. Kort før sin pensionering i 1968 gjorde han denne hobby til sin levevej. Han etablerede en forretning med elektronik til radioamatører, og den drev han, til han fyldte 75 år. Han døde i 1991 i en alder af 82 år.

Den anden søn, Hugo Alfred Thomsen, blev uddannet til maskinarbejder. De første læreår havde han hos Anthon og Sønner, Maskinfabrik og Jernstøberi, Gråsten. Da han ønskede at uddanne sig videre ved et autoriseret maskinværksted, søgte han optagelse ved Odense Stålskibsværft, her var han fra juli 1930 til juli 1932, ved siden af læste han til maskinist.

Han aftjente sin værnepligt som maskinist på undervandsbådene "Daphne" og "Bellona". Fra 1935 til 1937 gjorde han tjeneste på M/S "Herdis" som maskinassistent og på S/S "Gerda Toft" som fyrbøder.

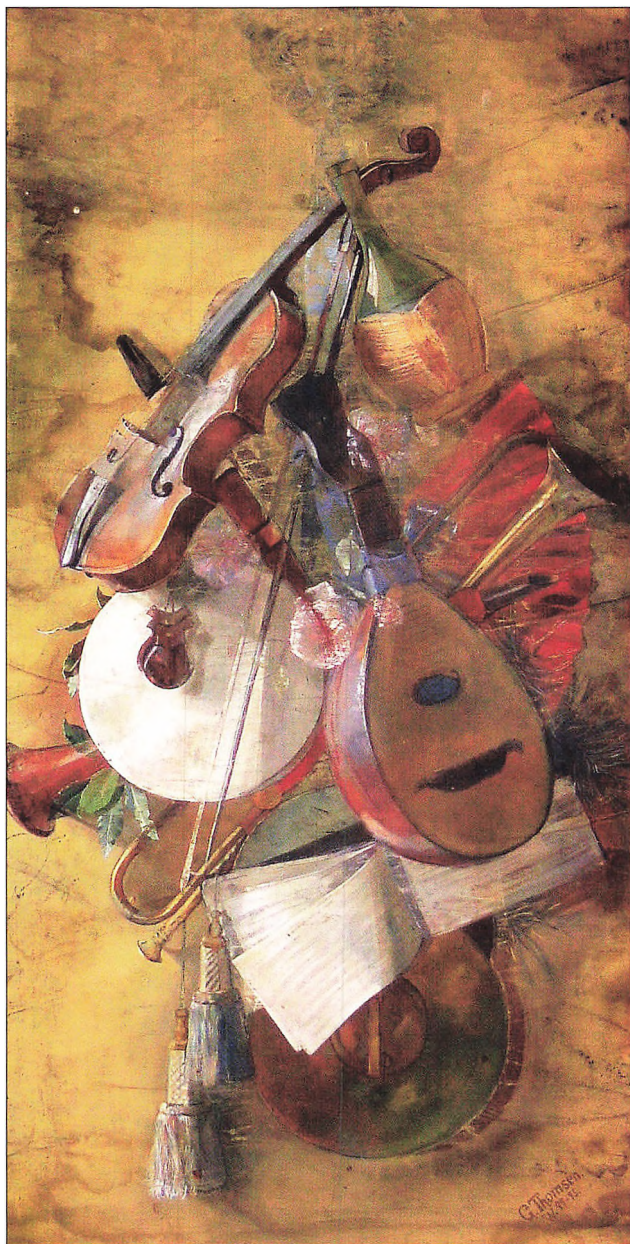
Herefter har Hugo Thomsen været ansat på Odense Stålskibsværft, Aarhus Stålskibsværft, Thule Air Base og sidst ved Sønderstrømfjords Air Base.

*Foto af ubåden Daphne hvor Hugo Thomsen afjente sin værnepligt.
Fundet på loftet af Slotsgade 24.*

I Thule og på Østgrønland måtte han ikke have sin familie med, men da han kom til Sønderstrømfjord, fik han et lille hus, hvor han kunne have sin kone og sine børn boende. I starten kom hans hustru kun på sommerbesøg, men da det yngste barn, Richard, kom i gymnasiet, blev opholdene af længere varighed til sidst det meste af året. Alle 3 børn og også senere børnebørn har været på besøg i Grønland flere gange.

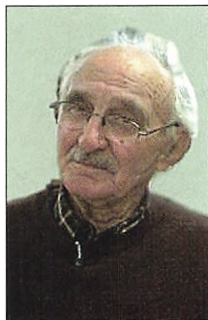
Hugo Thomsen blev pensioneret i 1979 og tilbragte sine sidste år i Danmark. Han døde den 25. maj 1988 knap tre uger efter sin hustru, der var død af cancer den 7. maj 1988. Han savnede Grønland meget da han kom hjem, men var samtidig stærkt knyttet til sin kone.

Vægtæppe malet af Gerhard Thomsen

I og omkring Bækken ved Flensborg fjord i 30erne, 40erne og 50erne.

Theodor Gram dimitterede fra Tønder Seminarium 1950. Efter 11 år som døvelærer ved Statens kostskole for døve i Nyborg, skoleleder ved Hjørring eksternatskole i 1961-62 og 31 år som skoleleder i Silkeborg, er han vendt tilbage til Sønderjylland. Han voksede op i Bækken skole ved Rinkenæs, som eneste barn af lærer Andreas Gram, den sidste skoleleder på Bækken skole. I det følgende fortæller han om sine oplevelser fra tiden i Bækken.

Bækken er smukt beliggende i en betagende natur. Gårde er placeret på deres parceller ud over bebyggelsens arealer. Parcelhuse ligger spredt mellem gårdene – af og til i små klynger - intet prangende men et fredfyldt område med Flensborg fjord mod syd, vand så langt øjet rækker og den tyske kystlinie med halvøen Holnis inden for synsvidde.

Bækken ny og gamle skole ca. 1920

Smukkere plet findes ikke, sagde min mor utallige gange. Skæbnen ville, at hun kom til at bo på dette sted, Bækken skole, hun som stor skolepige passerede, pegede på og kaldte et slot, hvor hun gerne ville bo – ca. 20 år senere flyttede hun ind i ”slottet”.

Bækken – Becken – var i tysk tid – under preusserne – en selvstændig kommune med egen Gemeindevorstand. Et forhold, der ændredes ved Genforeningen i 1920, da Rinkeby sogneråd overtog administrationen af området – herunder Bækken skole, der var bebyggelsens eneste offentlige institution.

Bækkens nordlige begrænsning følger hovedvej 8 – mod syd er grænsen Munkemøllebugten og Stranderødbugten. To bække mod henholdsvis øst og vest slutter ringen om den diminutive bebyggelse.

Dengang i 30erne og 40erne - gik man eller cyklede, sjældnere tog man bussen, billetten skulle jo betales.

Hesten trak ploven, selvbinderen, harven og giggen. Køerne malledes med håndkraft. Gylle og mæg trak hesten ud på marken – hårdt arbejde – også for karlene, der læssede og spredte mæg i dagevis.

Den lille Ferguson tog sine første runder foran plove og gummivogne i 50erne – og så gik det stærkt med gigantiske mejetærskere, traktorer og gyllespredere samt malkemaskiner. Folkeholdet på gårdene var minimeret, der var folketomt i landbruget – bondemanden og hans kone kunne være alene selv på større bondegårde det meste af året. Måske var manden alene hjemme og konen på job i byen. Landbokøkkenet fik køleskab og rindende vand i hanerne. Badeværelse og træk og slip blev en selvfølge – også på landet. Husene blev vedligeholdt og møbler skiftet ud.

Gårdene var i 30erne og 40erne beboet af landmænd og deres medhjælpere, der udgjorde en betydelig del af den stedlige befolkning.

Til at servicere beboerne var der smed, maler, snedker og skomager.

Købmanden lå centralt placeret ved Fjordvejen, og der kunne man bl.a. springe på bussen til Sønderborg eller Flensborg. Købmanden havde telefon, og den kunne man godt få lov til at benytte. Han bragte selv varer ud med hestevogn – indtil Fjordvejen var færdigbygget. Ruten gik bl.a. til Rønshoved, og da der ingen vej fandtes på det tidspunkt, kørte han i strandkanten dertil for at få sine varer afsat.

I butikken kom der mange kunder, som ofte benyttede lejligheden til en snak med naboen.

Landbruget: Sønderjyske landmænd klarede omstillingen efter 1920 fra ekstensivt tysk landbrug til højtudviklede danske produktionsmetoder hurtigt og effektivt. Udpinte marker, forsømte bygninger, små besætninger og tabet af folk under krigen, skabte indlysende vanskeligheder. Diverse lån og realkreditter hjalp sønderjyske landmænd på fode, og sønderjysk landbrug var snart på fuld højde med det øvrige land.

Arbejderne: Da dansk socialdemokrati ved genforeningen bød Nordslesvigs arbejdere velkommen, kunne mange partifæller kun med tungt hjerte tage afsked med et parti og den republik – Weimarrepublikken - de havde kæmpet for. Men, tilføjede de, vi vil ikke se os tilbage. Stor ligger fremtiden foran os.

I. P. Nielsen: var den samlende personlighed, der evnede at lede udviklingen ind i rolige baner mod en sammenslutning af arbejderbevægelsen i Nordslesvig og det øvrige Danmark. Arbejdsløshed og økonomiske krisetider kunne "Bageren fra Dynt" dog ikke navigere udenom. Hårde

prøvelser med nød og fattigdom i mange arbejderhjem var resultatet, som end ikke sociale hjælpeforanstaltninger kunne afbøde.

Gendarm Kresten Madsen, Gråsten ca. 1945

Gendarmstien – den afmærkede Gendarmsti har et 74 km langt forløb fra Padborg til Høruphav. Gendarmstien har navn efter de gamle grænsegendarmere, der for år tilbage bevogtede landegrænsen og kontrollerede skibsfarten langs kysten. Gendarmene lyste op i landskabet i deres flotte lyseblå uniformer. Afpatroljeringen foregik til fods i årene 1920- 1958.

Nu har politiet overtaget bevogtningen af grænsen. Stien som gendarmene betrådte, blev i 1983 reetableret som den nuværende Gendarmsti, der hævdes at høre til blandt de smukkeste vandrestier i Danmark. En del af Gendarmstien passerer Munkemøllebugten og Stranderødbugten, der er Bækkens naturlige adgang til Flensborg fjord.

Der boede to gendarmfamilier i 30ernes og 40ernes Bækken. De havde til huse i Bækkens ældste skole, der var opført i 1751 og ligger som nærmeste nabo til Bækkens nyeste skole opført i 1911. Gendarmene Madsen og Jacobsen afløste hinanden på vagterne, der varede 4 timer og havde et forløb ad Gendarmstien ved Munkemølle- og Stranderødbugt. En kold fornøjelse under 40ernes isvintre. Ved Knudsmade var dog opsat en sivhytte, der kunne yde en vis beskyttelse mod regn og kulde. Gendarmene var i en periode deporteret til tyske krigsfangelejre under 2. verdenskrig.

Knudsmade, fotograf Preben V. Knudsen

Knudsmade er et lille fiskerleje i Stranderødbugten med egen træbro og 3-4 fiskerbåde. To brødre Petersen boede sammen med deres koner og en anelig børneflokk i et dejligt hus ved "roden" af en lille halvø, der stak næsen ud i Flensborg Fjord. De roede ud på

fjorden eller sejlede med gaffelrig. Det var uden motor dengang, og de bedste fangstområder lå i nærheden af Kollund – en lang tur mod sø og vind og med de bare næver. Surt ved ringe udbytte. Sejlet kunne sættes på hjemturen. Men overraskelsen kunne lure.

Under 2. verdenskrig var der af og til overflyvninger af amerikanske og engelske flyvemaskiner, der blev beskydt af et kompakt luftværnsartilleri fra stillinger i Kollund.

Peter Petersen har fortalt om flere oplevelser i forbindelse med nedslag af granatstumper i vandet i nærheden af båden. Foranstaltninger blev nødvendige: et af bådens bundbrædder – holdt op over hovedet – ydede den fornødne beskyttelse.

Senere under krigen tabte de allierede en bombe på Knudsmade – ca. 150 meter fra hjemmet. Et kæmpebrag, der hørtes viden om og fik vinduer til at klirre. Fiskerfamiliernes hus blev stående, men taget blæstes af og samtlige vinduer knustes. Heldigvis kom ingen til skade, men et kæmpechok for familierne var det.

De ældste af os kan huske 1. verdenskrig. Jeg husker en del af krigens følger – krigsinvalidere, der havde mistet et øje eller et af deres lemmer – posttraumatiske lidelser i forbindelse med krigshandlinger havde ikke datidens bevågenhed. Der stod ingen psykologer til rådighed. Den gamle verden er imidlertid forsvundet. Landet har skiftet ansigt, og når vi skuer tilbage, vil vore erindringer og deres virkelighed være forskellige.

Kommunikationen mellem mennesker har ændret sig eksplosivt: fra aviser – her på egnen var det Jyske Tidende, Heimdal og Sønderjyden – til radioen – via telefon til dagens digitale styring af samfundet med e-mails, kommunikative hjemmesider og skatteopgørelser.

Skolegang: Specielt i Vestdanmark var der på landet kun skolegang to dage om ugen. I vinterhalvåret dog 4-5 dage. 1-2 lærere forestod undervisningen i datidens skole. Der manglede sprogundervisning og den højere matematik. Derfor kunne det knibe med at opfylde skolens krav ved overflytning til en større skole, hvor kravene om et højere niveau gjordes gældende. De første centralskoler blev oprettet i 50'erne.

Afhængigt af elevtallet blev børnene delt i store og lille klasse. Det var svært at indhente børn på købstadsskoleniveau. Noget helt andet end vore dages tilbud, hvor samtlige børn tildeles samme skolegang i tid og omfang – flere år i skole og langt flere fortsætter i højere uddannelsessystemer – vor tid stiller større og større krav til videregående uddannelse.

Bækken skole, som jeg har kendt den, var en skole med 1 lærer – en såkaldt enelærer. Til skolen var knyttet en håndgerningslærer nogle timer ugentlig – samt en pedel.

Bækken gamle skole har eksisteret siden 1751 og har selvfølgelig været betjent af en række undervisere i årenes løb. Mangeårig lærer i 1800-tallet var Peter Bremer (1797-1867). I skoleprotokol­len får han følgende eftermæle "Ein treuer Knecht seines Herrn, seiner Andenken wird gesegnet bleiben von uns allen".

Han efterfølges af hurtigt skiftende lærere. De to sidste lærere efter genforeningen var Mads Bergmann (1920-1936) og Andreas Gram (1936-1960). Begge virkede i den nye skole opført i 1911.

Efterfølgende oplysninger er fundet i Dansk Præste- og Sognehistorie Århus 1981.

Mads Bergmanns virke er ikke omtalt. Om A. Gram står der: han magte

den lille landsbyskoleform med alle årgangene i én klasse til fuldkommenhed og havde held til at gøre skolen til et kulturelt midtpunkt for den lille flok mennesker der boede omkring den.

Hertha, Theodor og Andreas Gram foran havestuen. Venligst udlånt af Theodor Gram.

Skolen i Bækken bevarede dette præg af landsbyskole, lige til den blev nedlagt i 1960 og solgt til Ringsted Kommune-lærerforening, der nu driver den som lejrskole. Lærer Gram blev flyttet til Rinkenæs skole, hvor han virkede til sin afsked i 1969. Han har i en lang år-række ydet en fortrinlig indsats i Rinkenæs Menighedsråd som kirkeværge og kasserer og i sognebiblioteket som en højt værdsat leder.

Jeg gik i skole hos min far i ca. to år og var glad for det. Da jeg senere kom på Tønder Seminarium drøftede vi ofte pædagogiske emner. Fars store forbillede var A. S. Neill fra Summerhillskolen i Skotland. Han er bl.a. forfatter til ”Hjerter er ikke hjerner i skolen”, ”Problemfamilien” og ”Problemlæreren”. Bøgernes titler vidner om en pædagog, der besidder varme, humor, selvironi og engagement – altid på børnenes side – og jeg er ikke i tvivl om, at Andreas Gram har ladet sig inspirere af Neills bøger og personlighed. Neill skrev også sin egen logbog, en udvidet skoleprotokol, hvor han afslørede sine kritiske holdninger til systemer.

I forordet til sin logbog skriver A. S. Neill: som dreng gik jeg i en landsbyskole, hvor børnene snakkede og var glade. Jeg tror min kærlighed til friheden stammer fra det frie liv, og jeg tilegner denne bog til min tidligere lærer, min far.

Sproget der taltes i hjemmene i 30erne var primært dansk – sønderjysk – nogle hjem var tysksprogede. Andre dialekter og rigsdansk forekom også. Var man uden for hjemmet, kunne man godt se bort fra hjemmets sædvanlige sprogbrug: Jeg var hos købmanden, der kom en fyr forbi – vi hilste ”Mojn”. Et øjeblik senere kom fru X, og da jeg pænt hilste ”Goddag” faldt bemærkningen: ”nå, du kan både hilse ”Mojn” og ”Goddag”. Sommetider kan ord og sprog forme mennesker, identitet og sociale skel.

Bebyggelsen Bækken ligger mellem landsbyerne Rinkenæs og Rønshoved. Indtil 1935 foregik al transport mellem byerne ad en meget primitiv, grusbelagt, smal og hullet markevej – de sidste 400-500 m i vand- eller strandkanten.

Hestevogn på vej til Munkemøllen langs strandkanten.

Den nye Fjordvej, der indviedes i 1935/36 gav adgang til nær-områderne – Rinkenæs – Gråsten samt ad Fjordvejen til Sønderhav – Kollund. En markant forbedring, en nyanlagt vej med asfalt. Nu var det ingen sag at komme til Gråsten, når man skulle have nye sko hos Anker Holst. For landmanden blev Fjordvejen også fordelagtig at anvende, når mælken skulle afleveres på mejeriet, eller når der skulle handles i Brugsen. Befolkningen fandt hurtigt ud af fordelene ved at benytte nyåbnede busruter, der kørte mellem Sønderborg og Flensborg med stop i Bækken. Familiebesøg blev lettere at foretage, og udenbys skolegang kunne klares på en mere bekvem måde. Mange turister opdagede Danmarks smukkeste vej ved Flensborg Fjord.

Anlæggelsen af Fjordvejen og Munkemøllebroen fulgtes af den lokale befolkning med stor interesse. Efter normal arbejdstids ophør overtog vi tipvognene, der løb hurtigt ned ad bakke, men de var besværlige at få på plads igen – op ad bakke. På Munkemøllebroens stilladser var det fristende at udfordre iboende akrobatiske muligheder.

Bygningen af Fjordvejen 1935/36. Billedet lånt fra bogen "Historisk Billedbog" Nordslesvig 1920-70. Udgivet af Historisk Samfund 1970.

Bagsiden af datidens tidsbillede var den enorme arbejdsløshed. Der var kamp om arbejdspladserne ved vejbyggeriet – vilkårene var meget skrappe, og mange arbejdere måtte bukke under for arbejdspresset.

Bebyggelsen Bækkens geografiske udstrækning med "grænser", vandløb, veje og bevoksning er omtalt ovenfor, dertil gårdenes og husenes spredte bebyggelser i landskabet. Der er den fascinerende Gendarmsti, rigelige bade- og friluftsmuligheder ved fjorden, samt et rigt dyre- og fugleliv i "Kløften". I de lidt højere træer kunne man i forårstiden få øje på en rede højt oppe. Når man kom derop, kunne man stikke hånden ind i en egerrede fyldt med blege, blinde og hjælpeløse egerunger. Reden var kuglerund med indgang på siden, nu vidste jeg det og kunne undgå en gentagelse.

Da jeg senere kom til tops i et højt træ med rede, nærmede jeg mig boet med større varsomhed. Der var to store grønplettede æg, jeg rørte dem ikke, men vurderede at de var lagt af en høg. "Kløften" "æ Grue" var et interessant sted at botanisere, og i kirsebærsæsonen var der gode muligheder for et sødt kirsebær.

Bækkens beboere var beskæftiget ved landbrug og håndværk, endvidere var der to gendarmfamilier, nogle pensionister og en skolelærer med familie. Det var primært danske familier – men også tyske med tysk hjemmesprog. Kunne man ikke tage stilling i det politiske spil, blev man ofte betegnet som ”blakket”. Politiske holdninger til trods faldt hverdagens meningsudvekslinger som regel i en fredelig og tolerant atmosfære.

Claus og Signe var købmandspar i Bækken og kendte som modstandsfolk i den lille by. En kendt hjemmetysker og nazist advarede dem om, at Max Pelving (Gestapochef i området) var kommet under vejr med deres forehavende og anbefalede dem at gå ”under jorden”. De stak af – kort efter kom Max P. - men fuglen var fløjet. En interessant historie, hvor en hjemmetysk nazist redder livet for to frihedskæmpere – et godt eksempel på at godt naboskab og menneskelighed kan række ud over politiske modsætninger.

Et andet ægtepar: Tove og Frede Sørensen var også medlemmer af modstandsbevægelsen. Mine forældre var - som så ofte før – på besøg hos deres venner, Tove og Frede på Højbjerggård og var af den opfattelse, at det puslede så underligt på loftet – ”det skramlede” bemærkede min mor. Toves indkøb af købmandsvarer var ret betydeligt – mere end til en lille families forbrug. Det så mystisk ud, men intet blev røbet. Tove og Frede blev ligesom Claus og Signe advaret om snarligt besøg af Gestapo. En morgen ved 5-tiden stod de uden for mine forældres soveværelsesvindue; nu tager vi flugten meddelte de, og væk var de - på cykel.

Kort tid efter mødte Gestapo op og gennemrodede den lille gård ude og inde. Fredes bror, Henning, boede hos Tove og Frede og hjalp med bedriften – Henning var også involveret i modstandskampen, men blev på gården og viste Gestapo rundt, da de kom. De fandt intet, Tove og Frede fortalte, at et betydeligt våbenlager lå gemt under halmen i loen. Gestapo kørte med uforrettet sag. Tove og Frede vendte tilbage efter flugten og fortalte, at uroen på loftet under forældrenes besøg skyldtes engelske og hollandske flyvere, der havde fået husly efter et styrt med et engelsk bombefly. Flyverne var efter Befrielsen ofte på besøg i Danmark for at møde deres værtsfolk, der reddede deres liv.

Besøg fra Holland. Fra venstre ses A. Gram, Frede Sørensen, Erika, fru Gram, Tove Sørensen og de hollandske flyvere. Lånt af Theodor Gram.

4. maj 1945 strålede solen igen over et "frit Danmark". En lille "historie" knytter sig til denne dag – endnu en lidt "farlig" historie:

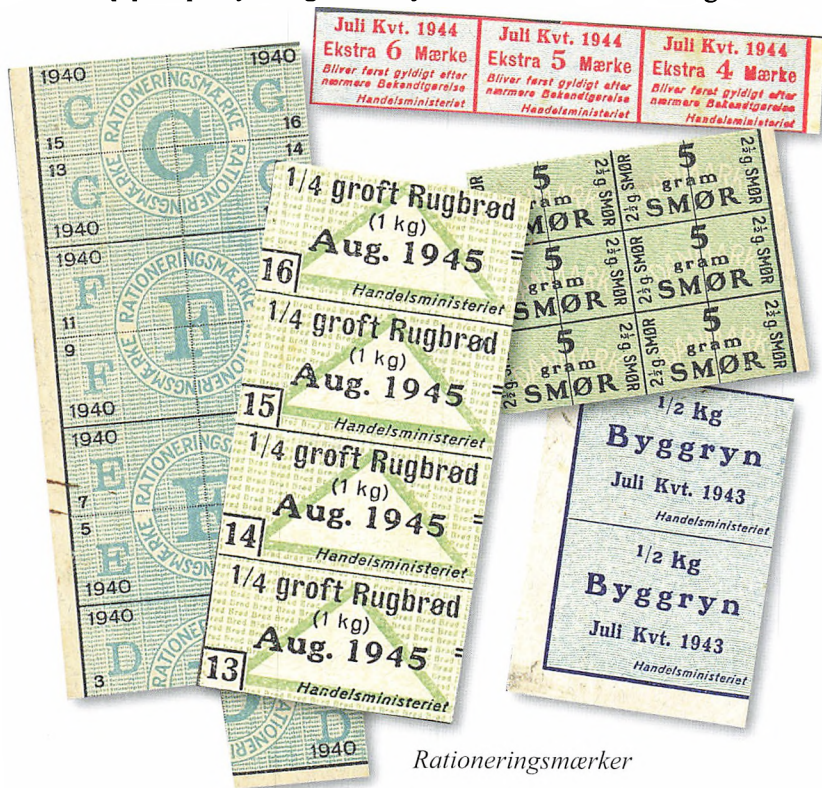
5. maj 1945 gik jeg en tur på Fjordvejen: en ung mand kom cyklende med åbenstående skjorte og stort smil på. Jeg kendte ham fra skolen, Torben Wolden Ræthinge (fra Gråsten). Han fortalte, at han kom lige fra Aabenraa arrest på vej hjem med livet i behold. Gestapo ville have henrettet ham den 4. maj, men han blev sluppet fri og var nu her. Han blev hilst velkommen tilbage til livet ved en kop kaffe i Bækken skole.

Lidt om hverdagen for beboerne i Bækken og andre steder, da krigen stod på fra 9. april 1940 – 4. maj 1945.

Befrielsesdagen d. 5. maj 1945 var ganske euforisk. Vi råbte og skreg, dansede hen ad gaden og glædede os over budskabet: Tyskerne havde overgivet sig. Nu skulle der ryddes op, hævn-gerrigheden var stor, og mange kollaboratører blev stillet op på en lastbil og kørt til Fårhuslejren for at afsone en straf. Som en konsekvens af krigens resultat afskaffedes tyskundervisningen i skolen. En del elever overflyttedes fra tysk til dansk skole.

Som tidligere nævnt mærkedes krigens umiddelbare følger i tidsrummet 1940-45 på mange områder – både ude og inde. Efterhånden som krigen havde udviklet sig, blev der større og større mangel på fødevarer og råstoffer. Det sønderjyske kaffebord med overflod af hjemmebag måtte indskrænkes, da restriktionerne i form af rationeringskort indfandt sig; Kaffe, mel, sukker, mælk, smør m.m. kunne købes i begrænsede mængder, man indskrænkede serveringen, når naboer besøgte hinanden. I øvrigt var ”Skat” et yndet kortspil under besøget.

Købmanden og få andre benyttede telefon. Der var 2-3 bilejere. Cyklister var der mange af. Som cyklist havde man problemer med dæk og slanger med stadige punkteringer til følge. På slangerne sad derfor lap på lap. Ny slange eller nyt dæk fandtes ikke. Mangelvarerne

Rationeringsmærker

medførte mange flade dæk og slanger på vejen til Gråsten skole eller i sommerferien til tørvemosen i Kollund, Holbøl eller Vilsbæk.

I vinterhalvåret – specielt i 1941/42 – blev der tid og mulighed for vintersport. På kælk gik det i flyvende fart fra Fjordvejen forbi ”Ballegård” og Spanger ud på den tilisede fjord for at vende om – op ad bakke – til en ny tur. De der havde skøjter, tog en tur ud på fjorden, hvor der var en del foretrukne blanke områder. Et medbragt sejl til kajak spændtes ud mellem to skøjteløbere. Da kunne farten blive meget høj – en forhindring i isen kunne medføre styrt og ømhed over hele kroppen. Skisporten udfoldede sig i Stranderød på ”æ Høffelbjerg”. I sommerhalvåret svømmede man ved Munkemøllebugten. Der fangedes rejer, krabber og en enkelt ålekvabbe. Senere lånte jeg fisker Petersens båd på ”Knudsmaj”. Der var sejl på, og jeg fik mine første timer i sejlads. Landmandsbørn havde ofte travlt med at hjælpe i den hjemlige bedrift: høst, roer, kartofler m.m.

Mødevirksomhed:

For dansksindede var Rinkenæs Forsamlingshus stedet man samledes for at fejre nationale mindedage: afstemningsdagen, genforeningsdagen og Chr. d. X's fødselsdag – der var fuldt hus og der blev sunget meget. De første år fra den ”blå” sangbog – siden blev Højskolesangbogen taget i anvendelse. Kendte foredragsholdere berettede om de nationale mærkedage.

En teatertrup – amatører – opførte i vinterhalvåret en komedie af kendte forfattere – også ved de sammenkomster mødte mange tilskuere op.

I vinterhalvåret var der også tilbud til Bækkens beboere om at deltage på et aftenskolehold i flg. fag: dansk, regning og historie. En gang om måneden tilbød Frode Beyer bibeltimer.

Der var pæn tilslutning til begge arrangementer.

Bækken skoledistrikt blev minimeret med årene. Oprindeligt hørte Stranderød, Wolsballe, Hesselgård og dele af Holbøl skoledistrikt til Bækken skoles distrikt. År for år tog man en luns af distriktet,

indtil skolens børnetal ikke var tilstrækkeligt til at holde skole på. I 1960 blev Bækken skole derfor lukket. Elever og lærer overførtes til Rinkenæs skole.

De fleste elever konfirmeredes i Rinkenæs, enkelte blev tysk konfirmeret. Hos Åge Møller i Rønshoved blev en hel families børn konfirmeret i Rønshoved Højskoles frimenighed.

I Bækken skoles skolekronik, der berettede om vigtige beslutninger ved Bækken skole, blev ved et skolemøde d. 11. maj 1906 besluttet at opføre en ny skolebygning i Bækken. Det var i den preussiske tid, 14 år før Genforeningen, derfor protokollens mange interessante underskrivere med deres fine titler: Det stedfortrædende landråd, herr dr. Dryander, herr kongelige amtsskoleinspektør, herr skoleråd Mosehus, den kongelige områdeskoleinspektør, herr pastor Steffen – Adsbøl.

Iht. ovennævnte skoleprotokol andrager det samlede elevtal 70-80 elever. En deling af eleverne i 2. klasse lader vente på sig, da kommunen er ubemidlet og ikke ser sig i stand til at afholde den nødvendige merudgift ved en deling af elevtallet, men så skete der noget i Becken skole den 11. maj 1906, da den kompetente forsamling besluttede at opføre en ny skole i Becken. I 1911 stod skolen klar.

Sproget i hjemmene var som tidligere nævnt primært dansk – sønderjysk og i få hjem tysk, rigsdansk forekom også.

En række ranke bøgetræer kronede toppen af en skrænt ned mod Munkemøllebugten – et meget yndet motiv for datidens kunstnere. De fredede bøge var en skøn åbenbaring, når man var på tur langs Fjordvejen.

I nærheden ligger ”Ballegård”, og her boede Carl og Ellen Kobberø med deres 8 opvakte børn, der alle nåede at gå i Bækken skole i A. Grams tid. Familien Kobberø var tilknyttet kredsen om Rønshoved Højskole, der blev oprettet af Åge Møller kort efter Genforeningen. Han mærkede sine elever for livet og gav dem, som jeg har læst det – så at sige et nyt hjerte. Da krisen i 30erne truede med at tvinge de danske landmænd ud af deres gårde, var der fare for at blive opkøbt

5. Das Schulgebäude.

1. Handzeichnung des Schulhauses. Wo gelegen? Wann erbaut und von wem? Baufolgen. Baulicher Zustand. Wieviel Klassen darin? Größe und Ausstattung der einzelnen Klassen.

1907
Wird alle gesucht.

1906. Es sollen fünfzig Tafelbänke
errichtet werden. (Verf. v. Lander.)
Im Jahre 1905 auf einer Schüler-
versammlung beschlossen, jedes Jahr
50 M zum Laufen etc zu sammeln.
Jahr 1906 Sie dazu ersten Mann Linder
Es aufgestellt.

Am 11. Mai 1906 war eine Ver-
sammlung der Tafelbänkerverein
in Beken veranstaltet. Es waren
anwesend der stellvertretende
Landrat, Herr Dr. Dryander,
der Königl. Bezirksinspektor,

5. Das Schulgebäude.

1. Handzeichnung des Schulhauses. Wo gelegen? Wann erbaut und von wem? Baufolgen. Baulicher Zustand. Wieviel Klassen darin? Größe und Ausstattung der einzelnen Klassen.

Herrn Inspektor Horschmann, der Kö-
nigl. Bezirksinspektor, Herr Per-
stor Steffen - Ströbel. Das Ergeb-
nis der Verhandlung war, daß
man beschloß, im Jahre 1909 ein
neues Schulhaus zu bauen.
Eintr. 1. 22.

af den tyske Kreditanstalt ”Vogelgesang” og så skrev Åge Møller til sine gamle elever og fik den ene efter den anden til at købe gårde i Højskolens opland, hvor der kunne være fare for, at gårdene skulle komme på tyske hænder. På den måde fik Rinckenæs sogn en hel del landmænd fra det ”gamle land” især fra Fyn – og tilflytterne benævnte man ”Fynboerne”. Det var dygtige folk, men da de kom nordfra og kirkeligt sluttede op om Rønshoved frimenighed med Åge Møller som frimenighedspræst, opstod der en kløft mellem ”Fynboerne” og de hjemmeboende. Først i nyere tid er denne kløft næsten elimineret. ”Fynboerne” var meget levende familier i sognet. Under familiesamvær blev der sunget mange sange fra højskolesangbogen. Deres deltagelse i nationale og folkelige fester bidrog i høj grad til at mindske afstanden til de oprindeligt hjemmehørende, for til sidst at udviske den helt.

Familien Kobberø, ”Ballegård” var en del af ”Fynbokredsen”, de var medlemmer af Rønshoved Frimenighed og havde en stor vennekreds. Højskolesangbogens sange var et vigtigt element i samværet – kulturelle og nationale anliggender lå dem stærkt på sinde – bl.a. opførte et ensemble fra Odense Teater teaterstykker i ”Ballegårds” have. Der var fuldt hus – biler stoppede på Fjordvejen for at se med.

Carl Kobberø var medlem af skolenævnet, og Ellen Kobberø medvirkede ved skolens årlige julekomedie – med fremstilling af dragter.

Samfærdslen på Bækkens små forsømte veje kunne være træls. Man gik eller cyklede dengang. Nogle landmænd kørte hestevogn – privatbilismen var i sin vorden dengang. At kæmpe sig gennem datidens snemasser kunne være en næsten uoverkommelig opgave – ofte ventede man til Snefogeden, en titel der gik på omgang, havde sammenkaldt et passende antal lodsejere, hvis opgave det var at grave sneen væk – snedriverne kunne være 2 – 3 – 4 m høje. Nutidens sneplov ville på den asfalterede vej ordne sagen i et snuptag.

Hos købmanden gjorde man sine daglige indkøb. Æg fik vi hos landmanden, jordbær hos naboen og mælk – børnemælk – hos Carl Kobberø.

Folk var ofte ”til bys” hos hinanden. Damerne snakkede og mændene spillede kort. Selskabet samledes senere ved det fælles sønder-

jyske kaffebord. Det var tilladt at tage godt for sig af retterne. Flere stykker kage på samme tallerken var velset. Værtinden var som regel klar til at friste med et stykke ekstra ”krå” – nøde.

Den store natur var en foræring til stedets børn. Den frie leg havde gode vilkår, men det kunne også være interessant at tjene en skilling, når lejlighed bød sig. I ”Kløften” ”æ Grue” var muligheden for at samle bog, agern, bær m.m. Høsten afleveredes på skolen, der afregnede efter vejning af det høstede, der sendtes til en frøhandel i Børkop. Der var også nogen, der samlede på oldenborrer – i mælkespandevise – det var der også forretning i.

Som nævnt nedlagdes Bækken skole i 1960, og de børn der endnu var elever i skolen vandrede i samlet flok mod Rinkenæs. Midtvejs blev de mødt af en deputation – elever og lærere fra Rinkenæs skole – der med faner i spidsen for optøget – bød de nye børn og deres lærer velkommen til Rinkenæs. Sammen vandrede de det sidste stykke til Rinkenæs skole. Et kapitel var slut – et nyt kunne begynde.

Øjebliksbilleder fra Besættelsestiden.

Morgenen d. 9. april 1940 var meget støjende. Tyske flyvemaskiner fløj lige hen over hovedet på os i ca. 50 meters højde. Jeg kløvede træ i haven på det tidspunkt, men var straks klar over tyskernes hensigter og var vred og letsindig nok til at hæve øksen truende ad dem, der sad synligt i deres cockpit. Letsindigt, men jeg overlevede og lever stadig – 70 år senere.

Der hørtes også uvante lyde fra Fjordvejen – ca. 200 m fra skolen. Det viste sig at være danske soldater på vild flugt for tyskerne i retning mod Sønderborg. De kørte ”Nimbus” med og uden sidevogn, og danske soldater på cykel lod sig slæbe af motorcyklisterne – det gik over stok og sten. Farligt så det ud.

Rygter om kamphandlinger spredtes. Der havde fundet en træfning sted ved Hokkerup Kro – hovedvej 8 – ca. 3 km hjemmefra, forlød det. Det rygte ville jeg gerne have verificeret ved selvsyn, men blev

standset af familien, der anså operationen for risikabel. Jeg blev selvfølgelig hjemme, og vi fik senere oplysning om, at to danske soldater var faldet for tyskernes kugler den morgen.

Besættelsestiden var en mørk og trist tid. Danskerne mistede deres frihed – mørklægningsgardiner blev rullet ned, og snart begyndte vi at lytte til danske og tyske udsendelser fra BBC-London, der opfordrede til fortsat kamp og optimisme. Over radioen hørtes også tyskernes ”Luftlagemeldung” – tyskerne meddelte her, hvor fjendtlige – engelske og amerikanske flyvemaskiner befandt sig.

Når fyret på Holnis slukkedes, batterierne ved Kollund bragede løs og spærreballoner og lyskastere viste sig på himlen, udløstes frygt og varsomhed – man blev rigtig bange. Kravlede sammen i kartoffelkælderen og sad der, indtil faren drev over.

På vej til skole i Gråsten marcherede en kolonne tyske soldater foran mig – ud for kolonnen i overhalingsposition cyklede en mand – pludselig vender han sig mod kolonnen – tyskerne – og spytter efter dem flere gange – og så var han væk på sin cykel. Jeg kom lige efter – en tysk soldat fra kolonnen standsede mig, kastede sig op på cyklen – med dansk vimpel på – og forfulgte den spyttende gerningsmand. Min cykel blev ikke tilbageleveret, den var smidt i grøften en ½ km længere fremme ad vejen. Hvad der hændte den tysk fjendtlige, spyttende cyklist er uvist.

Andre hændelser i og omkring Bækken skoles hverdag.

Johannes Nielsen hed vores fiskemand på den tid. Han levede i Stranderød – helt ned til vandet med sin dejlige familie. Han cyklede rundt på egnen med dagens fisketilbud. Johs. Nielsen var ikke anmasende, nærmest en meget venlig og ydmyg fiskehandler. Han listede ind i skolegården og meddelte fru: ”jeg kom lige forbi, og så tænkte jeg, om vi skulle have et par fisk i dag”. Jeg tror Johs. Nielsen solgte mange fisk.

En fast ugedag kom slagteren fra Kruså forbi og tilbød kød af frisk-slagtede dyr fra sin flotte Chevrolet, der fremstod som en renskuret slagterbutik. Lækkert så det ud.

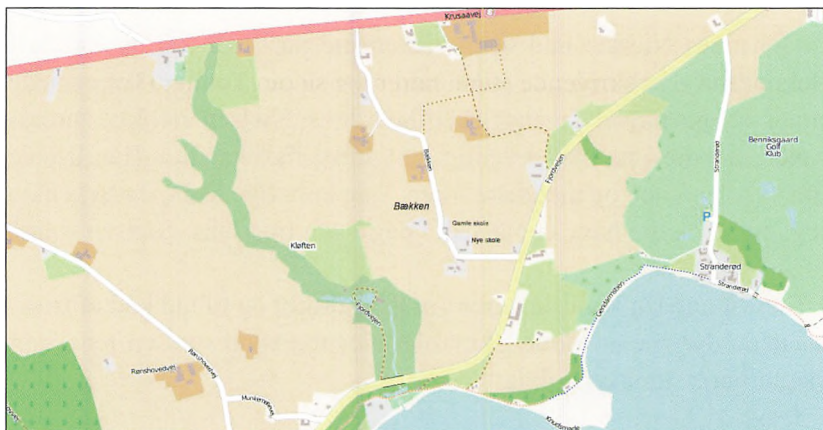
”Claus Cigar” kørte rundt i landet. Han solgte små og store cigarer fra sin nyeste Fiat 500. Den var fyldt til randen og Andreas Gram fik altid en æske – af træ – med 100 cigarillos i. Smagen var god og der bredte sig en behagelig odør omkring rygeren.

Der kom også en Nilfisk-mand forbi med følgende tilbud: brugt Nilfisk på afbetaling: 6 kr. om måneden.

I min barndom var min Opa, der var fra Kiel, på besøg af og til. Vi gik ofte ture sammen. En dag studerede vi nybyggeriet ”Fjordvejen”. Der kom en ældre mand fra byen gående forbi – Opa kiggede tilfældigt op og så, hvem det var: Jeg har aldrig før eller senere oplevet et lignende glædesbrøl som fra de to herrer, begge med skæg og kasket, da de opdagede, hvem de havde mødt. De var begge sømænd og havde sejlet på samme skib ”på varmen” en årrække. Nu mødtes de her i et kæmpeknus og med vand i øjnene – hærdede søfolk. Hans Jessen, dengang kaldet ”skipper” boede ved Fjordvejen over for ”Ballegård”. De to gamle venner var nu sammen næsten hele tiden. De gik ture, drak kaffe, snakkede, lejede båd og pilkede torsk. Et utroligt møde.

Nu stopper jeg og siger tak for samværet. Det har været sjovt at møde jer i tankerne igen.

Theodor Gram.

Kort over Bækkenområdet

En fortælling om 7 års skolegang i Bækken

Artiklens forfatter "Plys" Rousing er født på "Ballegård" i 1946 og datter af Carl og Ellen Kobberø. Plys, som er døbt Ragnhild, er gift med Niels Rousing, "Kløften", Fjordvejen 113.

Plys

Kan det nu være interessant for andre end mig? Det synes jeg, fordi det giver et billede af den store udvikling, der er sket på skoleområdet indenfor de sidste 50 år, men mest fordi det var en ualmindelig landsbyskole.

En lærer, der underviser syv klassetrin i ét lokale, det var, om end ikke ukendt, så heller ikke helt almindeligt. Lærer Gram var meget optaget af englænderen A. S. Neill's "Summerhillskole", og hans teorier om undervisning. Børn skulle føle sig trygge. Det var lysten til at lære, som gav den bedste indlæring. F.eks. fik vi stort set aldrig lektier for, og i skrivende stund hører jeg så om Tønder Gymnasium, som har opnået gode resultater ad den vej.

Det virkede også den gang, da børnene fra Bækken skole klarede sig fagligt godt, når de gik videre til andre skoler. I øvrigt fik vi jo stoffet repeteret flere gange i løbet af skoletiden, når vi blev undervist i samme lokale.

Lærer Gram har senere fortalt mig, at han ikke altid fulgte de undervisningsplaner, som var gældende dengang. Han tillod sig at gå andre veje og brugte i det hele taget mange af de undervisningsmetoder, som man bruger i dag.

Min første skoledag var 1. april 1953 og sluttede omkring 1. april 1960. Jeg tilhørte den sidste årgang, som afsluttede syv års skolegang i Bækken, da skolen blev nedlagt, og lærer Gram og de sidste 8 elever flyttede til Rinkenæs skole i sommeren 1960.

Når man først begynder at tænke tilbage på den tid, dannes der mange billeder i ens hoved, og der dukker mange minder op, både de gode og mindre gode. Grundlæggende var jeg glad for selve timerne, men frikvartererne kunne ind imellem være en blandet ”fornøjelse”.

Jeg er ” 2. generations indvandrer”, idet mine forældre tilhørte de såkaldte ”fynneboer”: dem som kom udefra efter 1920. Mit modersmål var derfor ikke sønderjysk, det skulle først læres, og det var vigtigt ikke at snakke ” fint”. Demæst tilhørte mine forældre kredsen omkring Rønshoved højskole. Vi sang morgensang hver søndag, og om sommeren foregik det udenfor på terrassen. Det var hyggeligt nok, men ikke når ens skolekammerater kom forbi, på vej ned til stranden. Det ene med det andet gav næring til en del drillerier.

Beretningen her er min oplevelse. Mine skolekammerater har muligvis haft en anden. Det vil jo nok være lige som i en søskendeflok, hvor ens fælles barndom kan opleves vidt forskelligt.

Bækken skole.

SKOLEINDRETNING

Skolebygningen var opdelt med privatbolig i den ene halvdel og skole i den anden. Skoledelen bestod af et stort klasseværelse, samt gangen med en knagerække og ribber vi kunne lege i. For enden af gangen var døren ind til privaten. En stor reol til alle kludeskoene stod lige ved indgangsdøren, og én gang hvert år blev der set på størrelser og lavet lister til nyindkøb. I klasseværelset var en stor grå støbejernskakkelovn, hvor der blev fyret med kul og briketter. Når jeg nu tænker tilbage, kan jeg sagtens genkalde mig lugten af våde handsker, som blev hængt til tørre i timerne efter frikvarterets sneboldkampe og lugten, de første gange der blev fyret, efter at den havde fået sølvbronze. WC var i gården. Det var et ”das” (en spand uden vand), og det må have været koldt om vinteren, men jeg kan ikke mindes det som et problem. I samme bygning var der kul og briketter, og der var altid rift om at hente nye forsyninger ind.

Overordnet blev eleverne delt op i to grupper: de ”små” og de ”store”. Daglig undervisning foregik fra kl. 8 til 15, for de ”store”, de ”små” mødte lidt senere og fik før fri. Der var én times middagspause, hvor næsten alle kunne nå hjem og spise varm mad til middag. Det fik man de fleste steder dengang. Derudover gik vi i skole om lørdagen fra 8-12.

Jeg hører til den store årgang børn født i 1946, året efter Danmarks befrielse. Derfor var det en ekstraordinær stor klasse på 8 elever som startede den 1. april 1953, nemlig Inger Jessen, Ingrid Jessen, Inger-Marie Christensen, Kaj Petersen, Mathias Rousing, tvillingerne Anne Kathrine og Else Marie Pedersen samt undertegnede ”Plys” (Ragnhild Kobberø). Det samlede elevtal for hele skolen var på det tidspunkt omkring 20 -25.

*På billedet ses i forreste række: Kaj, Inge, Gerda, Ellen, Christel og Signe. I midterste række: Hans Kurt, Leif, Kurt, Bjarne, Margit og Mathias. I bagerste række: Gerda, Anne Kathrine, Else Marie, Ingrid og "Plys" Bagved eleverne Hertha og Andreas Gram. Ca. 1955.
Lånt af Th. Gram.*

Fagene på skoleskemaet: Hvordan skal man nu få styr på alt det jeg gerne vil fortælle om? Jeg har valgt at dele det op som et skoleskema.

Dansk og skrivning: Der var i vid udstrækning differentieret undervisning. Der blev taget særlig hånd om dem, som havde svært ved at lære at læse. Lærer Gram fremstillede mange forskellige hjælpemidler for at få os lært kunsten. Når vi skulle lære at stave, var en yndet leg, at han skrev et ord på tavlen, og ud af de bogstaver, der var i ordet, skulle vi nu danne nye ord. Det var en konkurrence mellem alle elever mod læreren. Han vandt, mærkeligt nok altid! Vi startede med at lære skråskift, men så kom formskriften, og den gik lærer Gram fuldt ind for. Han skrev selv så flot, at når vi fik et nyt hæfte, bad vi ham om at skrive vores navn på forsiden, hvilket han så gjorde med stor omhu og fyldepen. Fyldepen var ikke noget, som

man dengang havde i sit penalhus (jeg fik én til min konfirmation), så når der skulle laves indskrivning med blæk af diktaten eller til emnemappen, foregik det med en ”skrattende” pen dyppet i blæk. Det var ikke altid resultatet blev lige pænt, men der kunne så pyntes på værket ved at tegne en fin bort hele vejen rundt i kanten af papiret. Skolebiblioteket befandt sig i nogle skabe, og man kunne altid hente en bog der, hvis man havde løst sine opgaver og der var tid tilovers, samt låne bøger med hjem.

Regning stod tit på skemaet, samtidig med religionsundervisning og historie. Så kunne lærer Gram f. eks. sætte” de store” i gang med regnestykkerne, og imens fortælle historier for de ”små”. Det gjorde jo, at man i løbet af skoletiden fik repeteret stoffet flere gange. I de store klasser bad vi dog somme tider om lov til at gå ud på gangen for at regne eller skrive, hvis historien blev for spændende så den distraherede for meget.

Da min gemal Niels, gik i skolen, havde han i sløjld, på lærer Grams bestilling, fremstillet en speciel ”Regnetabel”. En stor plade, hvor man kunne skubbe nogle kolonner frem og tilbage med tal på, så man hele tiden kunne ændre på tallenes sammensætning. Den blev brugt til kollektiv hovedregning. Den var jeg ikke glad for, da det ikke var min stærke side. At lære tabeller var til gengæld sjovt. Det foregik bl.a. ved at lege ”Bum”: Alle startede med at sidde på bordene, og man skulle så på skift fortløbende sige et tal. Hvis det var 3-tabellen det gjaldt, skulle alle, der fik et tal som var deleligt med 3, huske at sige bum i stedet for tallet. Glemte man det, måtte man ned og sidde på stolen og var så ”ude” af legen, dog ikke mere, end at der blev fulgt nøje med i, hvem der dummede sig næste gang. Tabeller var i øvrigt én af de få ting, vi fik besked på at øve os i hjemme.

Religion kan jeg kun mindes som en lang række fortællinger og historier, og lærer Gram var en god fortæller. Vi fik lov til, eller skulle måske, lave illustrationer til historien, imens vi lyttede. I de store klasser fik vi dog en gang imellem besked om at lære nogle salmevers udenad.

Lærer Gram med elever. Fra venstre ikke genkendt, Rita Christensen, Ejvind Asmussen, Henrik Ravn, Dagmar Philipsen eller Bodil Ravn, Ruth Jessen og måske Gerhard Jessen. Lånt af Th. Gram.

Apropos tegninger: Lærer Gram malede selv billeder, både i akvarel og olie, så det var et fag, som stod hans hjerte nær. Og han gjorde meget ud af undervisningen. Jeg har fået fortalt, at han få år efter krigens afslutning var på ferie i Holland, og der købte han gode vandfarver med hjem til skolen. Vandfarverne fik vi kun i sort og hvid samt i rød, blå og gul - så kunne vi lære at blande de andre farver selv. Der blev også arbejdet med kul og forskelligt farvekridt. Faget blev i det hele taget inddraget i alle de andre fag. Jeg kan huske, at vi i geografi lavede et afrikansk landskab med hytter og palmer i papir og papmaché.

Gymnastik, men uden en gymnastiksal og badefaciliteter som i dag, stod alligevel på skemaet. I den lange gang stod en "buk" (hest), et springbræt og en plint. De blev brugt dagligt i frikvartererne og båret udenfor når vejret var godt. I det hele taget var det mest om sommeren, at idrætten blev praktiseret, hvor der både blev spillet langbold og rundbold, øvet længdespring, gået på balancebom m.m., men jeg har også været med til at skubbe alle skoleborde op i den

ene ende af klasseværelset, så vi fik plads til de gymnastiske øvelser i den anden ende.

Svømmeundervisning fik vi skam også. Det foregik på den måde, at når vejret var rigtig varmt, begyndte vi at plage om at komme ned og bade. Først skulle lærer Gram, ind og høre Herta (hans kone), om hun havde tid til at gå med. Hvis svaret var ja (det var det altid), så blev det lange frikvarter brugt til, at vi løb hjem for at få lov, og for at hente badetøj. Inden vi så kom af sted til stranden, skulle vi undervises i svømning. Og forestil jer nu en lille rund mand i jakkesæt ligge på et skolebord og vise svømmetagene for bryst- og rygsvømning. Nu gjaldt det om ikke at grine, for så gik hele turen i vasken. Lærer Gram og hans kone gik ikke selv med i vandet, de blev på det tørre og holdt ”mandtal” på hele flokken.

Historie. Der var en stor kasse i klasseværelset som gemte på store plancher/ billeder: Billeder som talte til fantasien og var illustrationer til det emne vi var i gang med. Blandt ét af mange holdt jeg meget af det, som forestillede livet på en stenalderboplads. Der var også et billede af, hvordan en højovn fungerer, kort sagt det var en spændende kasse. Gad vide hvor de billeder er endt henne?

Geografi. Vi lærte om Danmark på kryds og tværs, samt resten af verden. Når der skulle læres om placeringen af byer, floder, bjergkæder osv., var det en af de gange hvor vi blev bedt om at øve os hjemme, men tit var det ikke os, som blev overhørt. I stedet var det os elever, som prøvede at køre lærer Gram ”fast” i stoffet. Han stillede sig op bagerst i klassen, og en elev stod så ved kortet og pegede. Nu blev der fulgt nøje med i, om han nu også kunne det hele korrekt.

Botanik: Der var mange gode ture ud i naturen for at se på blomster. Nogle, hvor vi gik i samlet flok og blev undervist undervejs, og andre gange blev vi sendt ud i små hold, der så konkurrerede om at finde flest forskellige blomster som vi også skulle kende navnet på. Der blev presset blomster og sat i mapper. Jeg har stadig interessen for de vilde blomster.

Fysik. Til det formål var der også en kasse med forskelligt udstyr i, men her var undervisningen nu ikke så fremsynet, for det var nemlig frivilligt for pigerne, om de ville deltage. Vi måtte gerne tegne imens, hvis vi ville, måske fordi det ikke var let at lave forsøg med for mange børn på én gang? En gang imellem skulle vi dog lægge farvekridtet til side, når der var noget, han syntes vi burde have kendskab til, f.eks. hvordan en elektrisk pære fungerer.

Håndgerning, som det hed dengang, var det til gengæld kun pigerne som blev plaget med. Vi havde Fru Bergmann, den tidligere lærers enke. Hun var en gammel dame, og det, vi skulle lære, var alt andet end inspirerende. To timer om ugen henslæbte vi med stikkesting og svedige strikkepinde; det gav absolut ikke grobund for søde og artige børn. Ind imellem lavede vi så meget sjov og ballade, at lærer Gram måtte ind og tale dunder til os.

Jeg var så heldig, at Fru Bergmann endelig gik på pension, så de sidste par år blev vi undervist af Karoline Petersen fra Stranderød, og nu blev det sjovt - vi måtte sy tøj til os selv. Hun havde også en model til en stor tøjelefant, som jeg fik lov at sy. Det er, siden hen, blevet til mange elefanter.

Sprog: Der var tyskundervisning, og på et tidspunkt ville lærer Gram også godt lære os noget engelsk. Men det blev ikke til mange timer, da vi ikke kunne lade være med at grine, når han prøvede at lære os at sige ”the”. Så der forpassede vi den chance.

Sang. Lærer Gram spillede også på violin, den kom i sving når vi havde sangtimer. Udover den daglige morgensang blev der sunget meget, og vi fik lært mange nye sange med hjælp fra violinen. Han gav også undervisning i violinspil. Per og Mathias måtte, en gang imellem, stå model til den seance, i den sidste del af en tegnetime. Lyden var ikke den bedste.

Skolekøkken for piger og sløjd for drenge: Her cyklede vi til Rinkenæs i 6. og 7. klasse og deltog i deres timer.

EKSAMEN

Eksamen var en særlig dag. Det foregik på den måde, at forældrene kom og hørte på i nogle timer. Der var ikke nogen overhøring som sådan, så ingen panik med, at man kunne dumme sig, men vi blev undervist i et kvarters tid i forskellige fag. Emnemapper var lagt frem, sammen med tegninger m.v., så alle kunne se i dem. Det absolut bedste ved den dag var de 2 kroner, jeg fik af mine forældre bagefter, og vel og mærke var det penge, jeg fik lov at snolde op hos købmanden. Penge skulle ellers helst ende i sparebøssen.

FRIKVARTERERNE

I frikvartererne om sommeren spillede vi med ”løbber”, et kuglespil med små farvede lerkugler, som vi vandt fra hinanden. En stor ”rigdom” var, hvis man ejede en glaskugle - den kom sjældent på højkant. En anden leg var ”stik i land”: Der blev streget en firkant ind på jorden, og her kastede man sin kniv så den satte sig fast i jorden. Man måtte så trække streger i bladets retning og på den måde røve land fra hinanden. Med nutidens øjne ville det nok blive forbudt. I dag må børn jo slet ikke gå med kniv. Ellers blev der jo hinket, leget ”tig”, hoppet i svingtov, spillet bold m.m. Glidebaner hørte vinteren til og de var jo sjovest ude på vejen, da der var fald til begge sider fra indkørslen til skolen. En dag kom vi i tanke om at vi hellere måtte bede om lov. Svaret var noget i den retning: Kan I ikke lade være med at spørge, for det må jeg ikke sige ja til. Den skulle vi lige tænke lidt over før vi forstod det. Så fortsatte vi glade, nu med god samvittighed.

JUSTITS OG SPANSKRØR

Lærer Gram var en meget venlig mand, som vi bestemt ikke var bange for, og vi havde et stort frisprog over for ham. Han havde en helt naturlig autoritet, men vi var ikke altid søde - ind imellem skulle

vi åbenbart prøve hans grænser af. Han kunne godt blive hidsig; så blev han helt rød i hovedet. Det så sjovt ud, men var også lidt skræmmende.

Jeg har faktisk indkasseret mit livs eneste lussing af hans hånd. Døduretfærdigt selvfølgelig! Jeg tror, han kunne lide at være lærer. Han var meget optaget af at putte noget ind i hovedet på os, og han ville absolut kun det bedste for os.

Klasseværelset husede alligevel et spanskrør, men det var sjældent i brug i min skoletid. Jeg husker dog, at nogle af de store drenge, få gange, måtte stå model til afstraffelse, for at komme for sent. Det foregik ude i gangen, og jeg syntes, det var meget synd for dem.

Mine store søskende har fortalt, at da de gik i skolen, kunne man vælge at få én med spanskrøret i stedet for at sidde efter. Det valg var, i min tid, ikke på tale. Tiderne havde ændret sig, og vi var ikke så mange elever som førhen. Måske gik det for ham, lige som med mine forældre: de tog tingene mere afslappet med årene - det er fordelene ved at være den "lille". Dengang der var omkring 40 børn at holde styr på, har spanskrøret måske været mere i brug.

SKOLEUDFLUGTER

Udflugter var en årlig begivenhed - det var en dagstur med tog eller bus. Jeg kan bl.a. huske, at vi var i Ribe og ude ved kammerslusen. Cirka hvert tredje år var der så en 4-5 dages tur for "de store" til København. På den måde fik alle, i løbet af deres skoletid, en tur til hovedstaden, og nogle var endda heldige at komme med to gange. Mens de store var af sted, måtte de "små" i sagens natur holde fri. Der var ikke noget som hed vikar. Og jeg kan ikke mindes, at vi nogensinde fik fri fordi lærer Gram var syg.

Københavnerturen blev der set frem til. Da mine ældre søskende havde været af sted, overnattede de på "Fregatten Jylland", som på det tidspunkt lå derovre. Da det blev min tur, blev den desværre ikke længere brugt, og i stedet blev vi indlogeret på "Svanemøllen" i Hellerup. En stor grim kasse, hvor vi fik serveret en ækel vandgrød.

På taget af "Daells Varehus" på skoleudflugt til København 1939. Fra venstre ses Carla Bergmann, Andreas Gram, Dorothea Nielsen, Thea Spanger, Ellen Petersen, Johannes Jørgensen, Theodor Gram, Svend Philipsen, Laurits Rosenlund, Iver Gram og Hans Jessen. Lånt af Plys Rousing.

Jeg kan endnu se de store ulækre vogne, hvorfra grøden blev slasket op på tallerknerne, men bortset fra det, var det en god tur. Fru Gram var med til at tage sig af pigerne, og hun gav mig en "lærestreg" på turen derover, idet hun tog min pung, uden at jeg opdagede det. Den sad nok og strittede i min baglomme. Jeg blev meget forskrækket, tænk at miste sine penge, til hele turen. Derefter blev jeg lettet, og sluttelig meget gal på hende. Der gik noget tid, inden jeg tilgav hende.

I København travede vi så rundt, for at se alle de obligatoriske ting: Nationalmuseet og Rådhuset, vi var oppe at gå på den udvendige trappe på Vor Frelzers kirke, vi var en tur i Rundetårn, fik set Grundtvigskirken. Vi var også på rundvisning på Carlsbergs Bryggeri, hvor man måtte drikke alle de sodavand, man kunne, og tænk så kunne jeg næsten ikke drikke den ene jeg fik. Det var en citronvand, og jeg var ikke vant til al den kulsyre - og da jeg var opdraget til ikke at levne, stod tårerne i øjnene, før den kom ned. Danmarks akvarium

blev der også tid til, og selvfølgelig Zoologisk have, og den sidste aften i Tivoli. Vi kom også i biografen, så vidt jeg husker hed filmen "Guld og grønne skove". Det at komme i biografen, var dengang en stor begivenhed. Lærer Gram havde også arrangeret, at vi kom på besøg i et rigtigt atelier. Han kendte kunstneren Kvederis, skaberen af bl.a. Gråstenpigen og Frihedskæmperen ved politistationen i Gråsten. Atelieret lå ved Amagertorv, og vi skulle ind i en baggård og op med en udvendig elevator, det var spændende. Jeg kan huske det store lyse rum med tagvinduer, staffeli, farver, tegninger m.m., og så fik vi en rød sodavand. Den kunne jeg godt drikke.

TRADITIONER

Skolekomedie og juletræsfest var vist årets største højdepunkt. Forberedelserne begyndte allerede engang i november.

Først blev det bestemt hvad vi skulle spille. Mange gange var det to stykker, f. eks. en komedie og et nissestykke, eller en sang, som blev dramatiseret. Der skulle jo være en opgave til alle elever.

Dernæst blev rollerne fordelt, så man kunne begynde at lære udenad. Fra begyndelsen af december stod skolen så på den anden ende. Først skulle der bygges en scene op. De "store" blev sendt over marken og ned til Martin Rousing i Kløften, for at låne tomme æblekasser - han havde en lille frugtplantage. Kasserne dannede så fundament til gulvbrædderne som blev hentet ned fra loftet, sammen med sidestykker, scenetæppe m.m. Når så det var på plads, blev der malet kulisser, af de elever med mest talent for den slags, i samarbejde med lærer Gram. Der blev ikke sagt "godt nok", det skulle være rigtig godt. Og det gjaldt hele forestillingen. Forberedelserne blev inddraget i stort set alle fag, for klasseværelset var jo blevet væsentlig mindre, og tavlen gemt bag kulisser. Men der var dog visse ting, så som regning, vi ikke slap for.

Det var min mor, som gennem mange år stod for "udklædningen", i hvert fald i min skoletid, men jeg ved også at man bl.a. har lånt "nissetøj" hos en maler ved navn Periard, som boede i Sønderhav.

Ud over at han var almindelig maler, var han også kunstner. Min mor var god til at sy, for min morfar var skrædder, og med en børneflokk på 8 var hun i god træning. Hjemme havde vi store papkasser med "komedietøjet" i, og en eftermiddag kom så alle elever. Der blev prøvet tøj, der skulle lægges op og ned, syes ud og ind og laves nye kostumer, hvilket min mor så gav sig i kast med. Der var også en prinsessekjole, som bl.a. var syet af min mors brudeslør. Mine børnebørn har endnu fornøjelse af resterne.

Forestillingen var altid en succes, forældre er jo et taknemmeligt publikum, men vi var vist ret gode, for når vi en gang imellem var inviteret til at deltage i arrangementer i forsamlingshuset, sammen med Rinkenæs og Alnor skole, fik vi også meget ros. Lærer Gram havde evnen til at få os til at leve os ind i rollerne.

Skolekomedien på dette billede er over folkevisen "Tavlebordet" også kendt som "Prinsessen sad i Højeloft".

Fra venstre i bageste række ses: Elsebeth Christensen, Per Rousing og Ellen Jessen. Preben Hansen var "Gangerpiltten" og Signe (Mikkel) Kobberø "Prinsessen".

Billedet lånt af Plys Rousing.

Som afslutning på det hele dansede vi om juletræet, og julemanden kom med slikposer. Få dage inden travede en flok af de største elever de cirka 4 kilometer til "Granly" ved Hokkerup, for at hente det store juletræ. De bar så, i fællesskab, træet hjem - det tog en hel skoledag. Min mor troede en gang, at min søster "Mikkel" havde fået røde hunde, indtil hun kom i tanke om juletræstransporten. Da jeg blev én af de "store", fik vi desværre træet leveret, så den "fornøjelse" fik jeg ikke.

Den 9. april gik vi nogle år op til mindestenene for de to soldater, som faldt den 9. april 1940 ved Hokkerup. Skolerne fra henholdsvis børnehjemmet i Rønshoved og Hokkerup mødte også op, samt mange af omegnens beboere. Der blev holdt taler og fortalt om de to soldaters død, lagt kranse og sunget: "Det haver så nyligen regnet" og "Altid frejdig når du går", oplevelser som satte sig spor i en barnesjæl.

Mærker solgte vi ofte til fordel for et eller andet. Dem som ville være med, blev delt op i små hold og fik hver sit område. Vi solgte små dannebrogsglag til Valdemarsdag, Dybbølmærker til den 18. april, og små Margueritter, så vidt jeg husker til fordel for børnehjælpsdagen. Til jul var der mulighed for at bestille bøger og julehæfter gennem skolen. Vi fik lister med hjem og var rundt ved alle Bækkenborgerne for at høre, om de igen skulle have hæftet "Ved julelampens skær", eller andet som stod på listen.

FØDSELSDAGE OG ANDRE GØREMÅL

Når man fyldte år, måtte man op at stå ved siden af lærer Gram foran katederet, mens der blev sunget fødselsdagssang, og så blev der læst historie.

Lærer Grams fødselsdag, den 28. august, var noget ganske særligt. Først blev der samlet penge ind til en gave, og så skulle der laves aftale med fru Gram om, at skoledøren skulle være åben aftenen inden. Alle de "store" børn mødtes så, med favnen fuld af blom-

ster. På den tid havde hver have jo et staudebed, så der var rigeligt. Klasseværelset blev nu pyntet med blomster alle vegne - på katederet, alle skoleborde, vinduer og på skabe samt over tavlen, ja ikke et nøglehul gik ram forbi. De sidste blomster blev lagt i to rækker, så de dannede en sti fra døren og op til katederet. Næste morgen var alle børn mødt i god tid. Vi sad, musestille og spændte, i en fantastisk blomsterduft, og hørte når døren gik op inde fra privaten. I samme sekund lærer Gram kom ind af døren, sang vi ”Lykken er ikke gods eller guld”. Hvert år blev han meget ”overrasket” og så utrolig rørt ud. Nu blev der også læst historie og vi fik is. Lærer Gram gik rundt med et viskestykke over armen og hældte chokoladesovs på isen. Absolut en festdag.

Det var også en festdag, når der skulle bæres brænde på loftet. Om foråret blev der leveret en stor bunke brænde i skolegården. Når det var tørt, (lærer Gram gik og bankede på det i ugevis) gik vi, som myrer i kolonner, med favnen fuld af brænde op af trappen og ind på loftet. Fru Gram stod nedenfor trappen og passede på, at vi, i al vores iver, ikke løb for hurtigt nedad. Belønningen var en stor isbåd, og måske en badetur.

Vi agerede også af og til starthjælp for bilen, som i perioder skulle løbes i gang. Når lærer Gram skulle noget efter skoletid, ventede vi, til han var klædt om. Det lykkedes som regel at få bilen til at køre, og han kom af sted, fulgt på vej af en flok hujende unger.

Lærer Gram sagde en gang følgende til mig: ”Og han har aldrig levet, som klog på det er blevet, han først ej havde kær” (det er en verselinje fra Grundtvigs sang: ”Nu skal det åbenbares”) Det forstod jeg ikke en lyd af, men fik besked på at tænke over det. Der gik flere år før forståelsen kom på plads. Lærer Gram og hans lærergerning er for mig et levende eksempel på ovennævnte citat.

Plys Rousing

Arkivet har følgende tilføjelser til Plys Rousings artikel

Plys Rousing fortæller i afsnittet "Justits og spanskrør" om lærer Grams brug af spanskrøret. Vi har fået oplyst, at han også selv har "smagt" det engang.

19 ¹³ /14.			
Datum	Des Kindes Zu- und Vornamen	Art der Züchtigung	Angabe der Gründe, weshalb die Züchtigung erfolgte
19 ¹³ . 10./4.	Andresen, Peter	8-10 Kefflagen mit nimm Hock auf des Opfäß in auf den Rücken	Ungesforform und Ungesgymnastik.
23./4.	Gram, Andreas	3 Kefflagen mit nimm Hock auf des Op- fäß.	Ungesbefolioset Hockfalten unbefall des Opfals.
1/8.	Kisziniski, Franz		
	Quars,		Hof Reinholdt,
		am 30. September 1913.	Lehrer.

Lærer Grams søn, Theodor Gram, har gemt en kopi af afstraffelsesprotokollen fra Quars Schule 1913/14.

Andreas Gram modtog 3 slag for ikke at have taget kasketten af for sin lærer, da han mødte ham på gaden uden for skoletid. Dengang forlangtes der stor ærbødighed og respekt for lærere

Da Plys Rousing var gået ud af Bækken skole ved fusionen med Rinkenæs skole, har hun fået en tidligere elev fra Rinkenæs skole, gymnasielærer Poul Riis Petersen, søn af Inger Petersen der i mange år var lærer ved Rinkenæs skole, til at fortælle sin oplevelse af begivenheden.

Han beretter:

Jeg husker i særlig grad hele flokken af Rinkenæs elever gående ned mod Bækken for at byde Bækken eleverne velkomne. De var på vej mod Rinkenæs.

Så vidt jeg kan rekonstruere var det følgende elever der kom til Rinkenæs: Hans Kurt Hagge, Inga Hagge, K.W. Zornov, Margit Kalk, Leif Petersen (fra æ Maj), Leif Bjarne Wolff, Gerda Jessen og Annegrete Wolf. Jeg husker en del fra den gang og noget har jeg måttet søge oplysning om. Bækken skole blev officielt lukket i sommeren 1960. Margit Kalk (nu Rudbeck) oplyser, at hun havde sidste skoleår i Bækken som elev i 4. klasse og startede i Rinkenæs i 5. klasse.

Det må så have været tiden for Bækkenbørnenes sikkert tunge gang mod Rinkenæs. Lærer Gram var tydeligt meget rørt over situationen og måske ville han hellere have været begivenheden foruden. Hvem ved?

Poul Riis Petersen fortæller meget varmt om lærer Grams virke på Rinkenæs skole, men det må blive en del af en historie om Rinkenæs skole.

Årets gang 2010

Januar.

Dorte Bøttger-Larsen, Vester Sottrup, blev valgt som ny formand for Gråsten Garden, som har været en værdsat del af Gråstens musikliv siden 1975.

Danfoss Solar Inverters i Gråsten har specialiseret sig i at lave omformere til solceller. Medarbejderstaben forventes udvidet med 75 personer i løbet af 2010.

Gaskedlerne hos kraftvarmeværket, Gråsten Varme, var på hårdt arbejde i vinter. Normalt sendes der varme ud til brugerne svarende til ca. 50 megawatt i døgnet. I denne vinter nåede mængden op på 200 megawatt pr. døgn.

De 63 elever på Rinkenæs efterskole opførte musicalen ”Jeanne d’Arc” 20. og 21. januar.

Landbrugsskolen sendte et rekordstort antal elever i praktik. 74 elever var klar til at komme ud til landmænd rundt om i Danmark.

Februar.

Kværs Kro har modtaget en flot anerkendelse fra Fødevareregion Syd, en elite- smiley. Den opnås, når der de seneste 12 måneder, har været fire kontrolbesøg uden anmærkninger.

Flügger Farver markerede sit 30 års jubilæum med gode tilbud til kunderne. Det var Sofie og Orla Blaske Nielsen, der sidst i december 1979 åbnede butikken. I 2006 overdrog de den til sønnen Klaus.

Adsbøl Borgerforening inviterede igen i år alle byens børn med forældre til fastelavnsfest. Børnene opfordredes til at komme udklædt.

122 af Gråsten og Omegns Pensionistforenings 433 medlemmer deltog i den årlige generalforsamling i Ahlmannsparken. Der afsluttedes med lottospil.

Den gamle Kro, Gråsten, dannede rammen om markeringen af 90 året for genforeningen. 70 mennesker mødte op til den første afstemningsfest i Gråsten i 50 år.

Der har været ”Natstævne” i Ahlmannsparken. Over 100 glade håndboldspillere i alderen fra 9 til 14 år deltog.

Marts.

I Kværs har der været 477 tilskuere til de i alt 5 forestillinger af årets dilettantkomedie ”Arsenik og gamle kniplinger”. Et lille fald på 50 i forhold til sidste år.

100 året for Dronning Ingrid's fødsel blev markeret i Gråsten. Mindehøjtideligheden startede med kransenedlægning ved mindestenen på Slotsbakken. Også Bitten Clausen, Danfoss, der var en nær veninde til Dronning Ingrid, lagde en smuk buket. Efter højtideligheden var der sønderjysk kaffebord i Ahlmannsparkens cafeteria, kagerne var leveret af Den gamle Kro.

Gråsten Revyen havde igen stor succes. De 750 publikummer blev godt underholdt af det som sædvanligt charmerende og dygtige hold på scenen.

Palle Hansen blev hædret med Sydbanks Idrætslederpris ved arrangementet ”Sportens dag” i den gamle byrådssal på Gråsten Rådhus.

Sognepræst Jan Unold har afløst Jens Barfod i bestyrelsen for Dansk-Tysk venskabsforening for kirkeligt samarbejde.

Billede fra mindehøjtideligheden for dronning Ingrid's 100 års dag. Fotograf Mogens Jacobsen.

April.

Rinkenæs Frivillige Brandværn fejrede 120 års jubilæum. Brandkaptajn Kim Hansen glædede sig over, at det til stadighed har været muligt at få unge til at interessere sig for brandværnet, melde sig og hjælpe med at passe på lokalsamfundet, når der sker en ulykke. 50 aktive brandmænd, æresmedlemmer og gæster var med til festen på brandstationen.

120 forårsglade Harley-Davidson motorcyklister havde sat hinanden stævne i Ulsnæs-Centret, for at køre foråret i møde. Super Brugsen og Center Pub bød på gratis grillpølser og fadøl.

Adsbøl Borgerforening deltog i Danmarks Naturfredningsforenings store landsindsamling af affald. 39 børn og voksne mødtes ved klubhuset til morgenkaffe. Bagefter samlede de 573 dåser og 150 kilo affald og mange mærkelige ting og sager sammen.

Formanden for Kværs/Tørsbøl Ungdoms- og Idrætsforening, Hans Lenger, bød velkommen, hvorefter borgmester Aase Nyegaard tog det første spadestik til den kommende multihal i Kværs.

Maj.

På 65 års dagen for Danmarks befrielse var der traditionen tro kransenedlæggelse ved oberst Paludan Müllers mindemur, gudstjeneste i Slotskirken ved sognepræst Jan Unold og som afslutning kransenedlæggelse ved frihedsstatuen ved den tidligere politistation, hvor Det Danske Spejderkorps og FDF deltog med fakler.

300 børn, forældre og bedsteforældre fik en dejlig oplevelse, da Sigurd Barret optrådte i Gråsten Slotskirke. Tøjdyret Snapper gjorde, hvad han kunne for at nyfortolke historierne fra Biblen.

Gråsten Boldklub hyldede Michael Jessen, der som en af de få spillere i Danmark kan fejre 25 års jubilæum som 1. holdsspiller. Indtil videre har Michael Jessen spillet ca. 400 kampe på 1. holdet, og han har scoret flest mål for Gråsten nogensinde.

Skov- og Naturstyrelsen havde i forbindelse med Danmarks Sportsfiskerforenings landsdækkende ”Lystfiskeriets dag” åbnet adgang til Gråsten Slotssø. Mange lystfiskere fra nær og fjern stod ved kanten for at fiske.

Ole Gaul Nilum har modtaget Alssund Prisen 2010 for sit enestående frivillige arbejde for Det Lille Teater i Ladegårdskov.

Karen-Marie Fabricius har i 25 år klippet kunst. Firmaet Karen-Marie Klip blev startet i 1989, og i 2002 fulgte så Papirmuseets By.

Juni.

Jørgen Petersen, Alnor, vendte hjem efter to måneders arbejde i Mozambique. Han har været med til at starte en marmeladefabrik og en systue med plads til 6 piger. Symaskiner og stof er doneret af Danmark.

16 bands fik mulighed for "at trykke den af" ved Gråsten Rocksjev i Ulsnæs Centret. 6 c fra Gråsten skole løb af med sejren og fik overrakt trofæet "Den grå Sten" af viceskoleinspektør Mogens Hansen, Gråsten skole.

Det lille Teater har succes med sit sommerspil "Jorden rundt i 80 dage" skrevet af Jules Verne. Teaterstykket var instrueret og bearbejdet af Uffe Kristensen og Sten Kruse. Over 500 har set den flot opsatte forestilling.

Elever og lærere ved Kværs skole har fået overrakt Det Grønne Miljøflag som anerkendelse for, at skolen har gennemført et projekt om affald, genbrug og CO2 reduktion.

Rinkenæs skole holdt traditionen tro sidste skoledag med fællesspisning, spil og hyggeligt samvær for 125 elever og deres forældre.

Juli.

Niels Johansen har afløst Tove Zanchetta som præsident for Gråsten Rotary Klub.

Sydjysk Elteknik er flyttet ind i lokalet ved siden af Gråsten Blomster i Ulsnæs. Michael Kurth, Rinkenæs, står primært for Gråsten afdelingen.

Fotograf Hans Peter Toft.

De sidste gamle byhuse i Nygade er ved at blive fjernet for at give plads til Gråsten Andelsboligforenings nye boligbyggeri.

Dyrlæge Lars Kjær, Gråsten Dyrehospital, blev årets fuglekonge ved ringridningens traditionelle fugleskydning.

Der var publikumsrekord i Gartnerslugten i Rinkenæs, da The Noodles optrådte med numre af Kim Larsen.

176 ryttere deltog i Kværs Ringridning. Benny Kohls, Nr. Hostrup, blev årets konge.

August.

Fri Cykler i Gråsten og Kildemoes gør sammen noget for at få hjulene i gang i Afrika, ved at samle gamle, men funktionsdygtige cykler ind og sende dem til Afrika.

Dronning Margrethe og Prins Henrik deltog sammen med andre af den kongelige familie i mindekoncerten for 100. året for Dronning Ingrid's fødsel.

Sønderborg kommune har skåret ned i åbningstiden for Borgerservice, som nu kun har åbent to dage om ugen.

Der var stort rykind til Gråsten Gardens loppemarked, som forventer et overskud på ca. 175.000 kr.

100 løbere havde meldt sig til det første Gråsten Slotsløb.

Gråsten frivillige Brandværn kunne fejre 130 års jubilæum. Byens borgere og ikke mindst børnene viste stor interesse for de røde køretøjer.

September.

Efter en omfattende fornyelse af skinnerne kører der, fra 30. august, igen tog mellem Sønderborg og Tinglev.

Fiskenæs Bådelaug har fejret 30 års jubilæum. Der var 90 deltagere til festen i et telt ved Marina Fiskenæs. Lauget råder over 220 bådpladser. De sidste 6 år har Bent Holst Hansen, Esbjerg, beklædt formandsposten.

Kværs familiekor er klar til sin 3. sæson. Koret ledes af Ann Nissen fra Kværs skole.

Søskendeparret Søren Gülck, Gråsten, og Britta Horndrup, Sydals, åbnede foto- og kunstatelie i Nygade 3, Gråsten.

100 var til rejsegildet på den nye Multihal i Kværs. Der er siden 9. juni brugt 1438 frivillige arbejdstimer fortalte formanden for KTUIF, Hans Lenger. Senere på måneden blev Hans Lenger tildelt en æresbevisning af Gråsten Rotary Klub for sit store engagement for at få Kværs til at fungere som et godt sted at leve og bo i.

Sognepræst Birgitte Christensen blev søndag den 19. september indsat i sit nye embede ved menighederne i Gråsten, Adsbøl og Kværs. Efter indsættelsen var der kirkekaffe på Kværs Kro.

Oktober.

Æblefesten i Gråsten trak 1000 mennesker til havnen hvor der var markedsboder med æbler, grøntsager, fisk og grillpølser.

Årets største solsikke 2,70 meter høj var sået af Marie Heuschkel, Dyrhøj Gråsten.

Danmarks ældste tryllekunstner, Heinz Saxburger, fyldte 80 år. Han har optrådt i 42 lande og medvirket i mere end 70 Tv-shows i 5 verdensdele.

130 beboere, pårørende, ansatte og medlemmer fra vennekredsen deltog i Gråsten Plejecenters høstfest.

Kværs skole har fået en friskvandsautomat. Den stod højest på elevrådets ønskeseddel, da der fra Sønderborg Kommune blev tildelt et beløb til fordeling blandt kommunens elevråd.

Trygfonden har skænket Kværs Frivillige Brandvæn en Hjertestarter.

Gråstengården fejrede 30. oktober sit 35 års jubilæum. Garden er Sønderjyllands ældste garde.

November.

Förde-Schule arrangerede traditionen tro en lanternetur gennem Alnor bys gader og langs fjorden.

Der afsluttedes med børnegløg og pølser i pejsestuen.

Det lille Teater havde succes med Dario Fos stykke ”Lig til salg”. 300 morede sig kosteligt over den morsomme farce, hvor den kloge narrer den mindre kloge. Anne Marie Brodersen havde instrueret stykket.

Foreningen ”Kulturlandsbyen 6300” blev stiftet. Initiativtagerne var meget glade og overraskede over det store fremmøde. 48 personer havde fundet vejen til Gråsten Landbrugsskole, hvor den stiftende generalforsamling fandt sted.

Billede af juletræet på Torvet. Fotograf Erling Hansen.

Gråsten fik nok Sønderjyllands smukkeste juletræ foræret til pladsen på Torvet. Den flotte og specielle, måske californiske, ædelgran blev skænket af Ulla og Robert Petersen, Fjordkobbøl 11, Alnor.

December.

Julemanden blev modtaget af over hundrede børn, da han ankom til P-pladsen ved Ulsnæs centret. Gråsten Garden fulgte ham hen til det julestemte Torv, hvor han delte godteposer ud.

Børn fra dagplejegruppen i Alnor sørgede for, at der blev julepyntet i biludstillingen hos Gråsten Auto Center.

Kong Chr. d. X's Gigthospital, Gråsten, blev kåret til "Bedst i reumatologi" blandt alle mindre sygehuse i Danmark. Bag analysen står Dagens Medicin.

De unge piger fra Rinkenæs Efterskole spredte juleglæde blandt beboerne, da der var Luciaoptog på Gråsten Plejecenter. Med deres lyse og klare stemmer sang de julen ind.

Historisk Forening For Gråsten By Og Egn

Foreningens beretning 2010

Generalforsamlingen blev afholdt onsdag d. 14. april 2010 på Gråsten Landbrugsskole.

Der var genvalg af følgende bestyrelsesmedlemmer Anne Marie Nissen, Birgitte Hell, Bodil Gregersen. Hans Paulsen havde ønsket at træde ud af bestyrelsen, i hans sted valgtes Lisbeth Kistrup.

Bestyrelsen skulle desuden ifølge vedtægterne udvides med 1 medlem. Kommunens tidligere repræsentant Hans Jørgen Bollmann blev valgt. Revisorerne Jørgen Wrang og Frede Ihle blev genvalgt.

Kontingentet vedtoges ændret fra 90 kr. til 100 kr.

Efter generalforsamlingen fortalte Peder Damgård om Landbrugsskolens historie og udvikling og landbruget før og nu. Der var 64 deltagere.

Vort første arrangement var en eftermiddagstur lørdag d.29. maj. Vi mødtes på Buskmose hvor familien Wildenschild tog imod os. Anette Wildenschild fortalte om Buskmose og den restaurering af bygningen, de har udført, samt om landbruget. Der var også tid til at gå en tur i haven.

Derefter kørte vi til "Det Gamle Hebru", hvor familien Lansink, der er kommet fra Holland, har oprettet "Det Mekaniske Museum". Her fik vi eftermiddagskaffe, hvorefter Filt Jensen fortalte om Domænegårde. Buskmose har også været en Domænegård.

Efterfølgende viste Bart Lansink os rundt i museet. Han fortalte om samlingen af traktorer, biler, knallerter, m.m., og om oldemorstuen og grunden til at familien er kommet til Danmark med hele deres samling. Vi var 42 deltagere

Den 18. august gik vi aftentur på Gendarmstien. Vores guide Sven Gram, der er fra Stranderød, fortalte om Grænsegendarmeriet og hvad han huskede fra sin barndom, og hvordan hans familie var påvirket af tiden dengang. Der deltog 48 personer.

Slotsmodellen, der var udstillet i den kongelige ventesal på Gråsten Station, holdt flyttedag d.20. oktober. Modellen med tilhørende montre er flyttet på grund af, at der er planer om at få en permanent udstilling om ”Kongehusets historie i Sønderjylland” i lokalet. Montren kan nu ses i Broager Sparekasse i Ulsnæscetret. Den kan ses udefra, men man er også velkommen til at kigge indenfor. Broager Sparekasse har i samarbejde med Historisk Forening lavet informationsmateriale om modellen.

Historisk Samfund for Sønderjylland/ Sønderborg kreds havde inviteret til fællesmøde for lokalhistoriske foreninger og arkiver d. 8. november.

Denne gang blev mødet afholdt hos os her i Ahlmannsparken. Inden mødet var der mulighed for at se vores arkiv. Derefter var aftenens program følgende:

Velkomst ved Chr. Bo Bojesen, Else Egholm fortalte om Arkivet og jeg om foreningen.

Chr. Frederiksen /SKLA fortalte om historisk atlas. Aftenen sluttede med, at Preben Vagn Knudsen fortalte om karper og opdræt af disse, samt om de fiskemestre der har været ansat gennem tiden.

Efterårsmøde d.17. november.

Igen i år kunne vi udgive et årsskrift med interessante lokale historier takket være vores forfattere og arkivmedarbejdere.

Der har været et rigtig godt salg af årsskriftet hos boghandleren.

René Rasmussen holdt foredrag om nazismens indtog i Sønderjylland i 1933 og fortalte om Fritz Clausen og DNSAPs stiftelse. René Ras-

mussen fortalte om partiarbejdet i Sønderjylland i de første år, om de velbesøgte møder i kroer og forsamlingshuse, parader og årsmøder. Han gav sit bud på, hvorfor det netop var i Sønderjylland, partiet fandt sine tilhængere.

Der var som det plejer, god tilslutning til årsmødet, rigtig mange var kommet for at høre Rene's foredrag.

Foreningens nye projekt "Bog om Gråsten".

Det er planen, at denne bog skal starte, hvor Poul Andersens bog "Graasten - et slot et sogn" sluttede.

Der blev i foråret dannet et redaktionsudvalg, der består af følgende: Knud Petersen, Gerd Conradsen, Frede Ihle, Filt Jensen, Ulla Brusck, Hanne Næsborg Andersen, Anne Marie Brodersen og Bodil Gregersen. Den 20. april havde vi inviteret Kim Furdal til at informere om, hvordan man går i gang med sådan et projekt. På vores første møde lavede vi en fri ideudveksling ud fra følgende spørgsmål:

Hvad er nyt?, hvad er bevaret?, hvad er væk? - og hvorfor?

Vi har lavet en disposition med følgende 5 punkter: administration, erhverv, kultur, infrastruktur, og diverse.

Der er afholdt 9 møder i udvalget.

Arkivmedarbejdere og bestyrelsen har været inviteret til møde med redaktionsudvalget i Engparkens Børnehave d. 2. december.

Ved brug af PowerPoint blev gruppens foreløbige arbejde med "Bog om Gråsten" vist.

Det var et vellykket møde, hvor vi kunne informere om og stille spørgsmål til arbejdet med bogen. Der blev serveret gløgg og æbleskiver og holdt lidt julehygge.

Bogen: "Allerlei aus Gravenstein":

Der er flere gange blevet spurgt, om det ikke var muligt at få bogen oversat til dansk.

Gerd Conradsen er nu færdig med sin oversættelse. Tak Gerd for det store arbejde, du har lavet.

Preben Knudsen er i gang med opsætningen af bogen, og vi kan snart sende materialet videre til trykkeriet.

En stor tak til de mange frivillige, der arbejder med de forskellige opgaver.

Tak til forfattere, arkivmedarbejdere, redaktionsudvalget og bestyrelsen for det gode samarbejde.

Bodil Gregersen.

Bestyrelsen pr. 1. maj 2011

Formand

Bodil Gregersen Klokkevej 2, Rinkenæs 74 65 31 81

Næstformand

Hans J. Bollmann Vestermark 4, Kværs 74 65 94 25

Kasserer

Anne Marie Nissen Ahlmannsvej 19 74 65 19 01

Sekretær

Birgitte Hell Ahlmannsvej 3 74 65 91 86

Arkivleder

Else Egholm Toldbodgade 6 st. tv. 74 65 12 43

Øvrige

Mogens P.C. Jacobsen Ahlefeldvej 16 74 65 00 42

Ruth Jensen Kværsløkke 18, Kværs 74 65 94 82

Hans Chr. Lassen Klokkevej 1, Rinkenæs 74 65 10 76

Lisbeth Kistrup Gl. Aabenraavej 14 74 65 03 00

Hanne Næsborg-Andersen Bøgevej 5, Adsbøl 74 65 39 21

Beretning fra arkivet.

Året 2010 har været et år med en del aktiviteter.

Ligesom i 2009 har vi i 2010 haft tre udstillinger.

I marts spurgte biblioteket, om arkivet kunne tænke sig at lave en lille udstilling i anledning af, at dronning Ingrid kunne være fyldt 100 år den 28. marts. Det ville vi selvfølgelig gerne.

I maj måned fulgte en udstilling om Carl C. Biehl, hans liv og produktioner.

Den sidste udstilling var i november/december, hvor emnet meget passende var gamle julekort og julemærker og historien om deres tilblivelse.

Udstillingerne er blevet set af mange, da de jo alle har været vist i biblioteket. Udstillingen om julekort og -mærker nåede også ud på Gråsten Plejecenter i 14 dage.

I september måned havde arkivet besøg af en 6. klasse fra Gråsten skole ledsaget af lærerinde Ulla Maybom. Igen var eleverne meget interesserede i at se billeder af de huse de bor i, ikke alle kan vi stille tilfreds, da vi ikke har mange billeder af husene i de nyere boligområder.

Hjemmesiden, som Preben V. Knudsen står for, er flittigt besøgt. Ca. 13.000 har benyttet den i det forløbne år. Størsteparten af besøgene er på gravstensregistrene, derefter kommer udklip. Der er også en del på Foreningens del af siden.

I forbindelse med hjemmesiden har arkivet fået henvendelser fra folk, der især er interesserede i at finde noget om deres slægt. Der har også været 2 henvendelser fra Norge. Hans-Petter Teigen søgte oplysninger om familien Lausgaard på Kidding. Hans svigermor havde som barn, efter 2. verdenskrig, været sendt til Danmark som feriebarnd. Hun taler stadig som 70-årig, om den gode tid hun havde tilbragt på Kidding, og om den gode mad og de dejlige jordbær hun havde nydt. Nu ville han glæde hende med en lille scrapbog i anledning af hendes 70 års fødselsdag og skulle bruge nogle billeder og oplysninger om familien. Efter kontakt med Ejnar Lausgaards datter i Vejle og besøg på Felsted arkiv og kirkegård fandt vi noget materiale til ham. Han har siden skrevet, at svigermor var blevet meget glad for gaven.

Den anden henvendelse var fra Tore Torgersen, han søgte oplysninger om Peter Stilhoff, vi sendte ham hvad vi havde, blandt andet fra "Allerlei aus Gravenstein".

Fra Tyskland har vi haft henvendelse fra Klaus Kuhl om en "Tagebuchschreiber", her har vi desværre ikke kunnet hjælpe med navnet på forfatteren, men ved hjælp af Villiam Grønbæks studier på Landsarkivet, har vi fundet frem til hvilke ejendomme den "efterlyste" persons far og bror har ejet og solgt omkring 1919-20 i Rinkenæs-området.

I årets løb har der været omkring 30 henvendelser til arkivet via mail, brev og telefon. Vi har i gæstebogen registreret, at 91 har besøgt os i årets løb.

Vi har modtaget 46 afleveringer. Af de største kan nævnes - udrykningsprotokoller, regnskabsbøger, billeder o.a. fra Gråsten Frivillige Brandværn.

Fra Gråsten Antenneforening - regnskabsbilag, generalforsamlingsreferater m.m og et kærkomment tilskud til arkivets arbejde.

Fra Bente og Kaj Jacobsen en samling papirer, billeder, tegninger, breve, bøger, skitsebøger/blade og skolehæfter, alt vedrørende tidligere fotograf H. H. Thomsens far Gerhard Thomsen.

Og en samling papirer fra Gråsten Kommune. Der er bl.a. bygningstegninger fra Kværs skole, og en trafikreguleringssag fra samme sted. Anmeldelse om istandsættelse af butikker i Gråsten fra 1942 og en matrikel nummer liste

Erik J. Hansen og jeg var, i forbindelse med forespørgslen om familien Lausgaard, på besøg i Felsted arkiv. Her kunne Erik ved samme lejlighed give deres medarbejdere et par tips om registrering af billeder i Arkibas, hvilket de har haft stor gavn af efterfølgende. De har også været besøg i vort arkiv.

Arkivet har stadig de samme åbningstider, mandag fra 14.00 til 16.00 og torsdag fra 16.00 til 18.00. Vi har i 2010 været 9 frivillige medarbejdere, så der er til tider rift om de elektroniske arbejdspladser. Vi håber med tiden at kunne anskaffe ekstra Pc-ere så vi kan få en arbejdsplads mere, men også kan få udskiftet en af de ældre med en nyere og hurtigere model.

Jeg vil slutte min beretning med at takke alle for det gode samarbejde og det rare arbejdsklima, vi alle er en del af.

Else Egholm

A. G. NISSEN